

5355

4/5

ΟΙ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ

ΤΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟ
Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ ΣΕΡΡΑΙΟΥ.

Ἐκδίδεται δαπάνῃ φιλοπόνησων τινῶν δημοτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΔΟΣΙΟΥ
ΕΣΠΕΡΩΝΤΟ
ΑΛΕΞ ΔΟΣΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΡΙΑ
ΑΙΚ. ΤΕΡΠΙΝΗ ΑΥΛΗΣ.

22

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΤΥΠΟΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ.

1862.

 SISMANOGGIO
MECARDO

ΟΙ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ

ΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΗΤΟΙ

Πραγματεία περί της καταστάσεως τῶν διδασκάλων τῶν ἐφοριῶν καὶ οἰκογενειῶν,

καὶ ἐν γένει

Περὶ ἐκτιμήσεως τῶν γραμμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει

ΤΟΥ

Δ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ ΣΕΡΡΑΙΟΥ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΤΥΠΟΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ.

1862.

ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ

τῆς

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΗΤΟΙ

*Πραγματεία περὶ τῆς καταστάσεως τῶν διδασκάλων τῶν
ἐνοριῶν καὶ οἰκογενειῶν, καὶ ἐν γένει περὶ τῆς ἐκτε-
μήσεως τῶν γραμμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει*

ΥΠΟ

Δ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ ΣΕΡΡΑΙΟΥ.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι διὰ τῶν γραμμάτων ἀνεπτύχθησαν καὶ προώδευσαν τὰ ἔθνη, καὶ ὅτι ὄργανα τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προόδου ταύτης ἦσαν καὶ εἰσιν οἱ διδασκαλοὶ. Τὸ ἔργον ἄρα τῶν διδασκάλων εἶναι ὑψηλόν, εἶναι μέγα. Ἐὰν δὲ, ὡς ἐπὶ πάντων τῶν πραγμάτων τῆς κοινωνίας, ὑπάρχωσι καὶ ἐν τούτῳ βαθμοί, τοῦτο κατ' οὐδὲν σμικρύνει τὴν ἀξίαν τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἐπειδὴ καὶ ὁ τὰ πρῶτα γράμματα διδάσκων δύναται διὰ τῆς ἐπιφρεθῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν παιδῶν ἢ κορασίων νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ἀγαθὰς ἀρχάς. Κυρίως δὲ εἰπεῖν, ἡ ἐπ' ἀγαθῶ ἀνάπτυξις τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου ἀρχεται ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἐτι ἡλικίας τῶν παιδῶν. Τῶν δὲ τοιούτων διδασκάλων, τῶν ἀπὸ μικρᾶς δηλονύτι ἡλικίας παραλαμβανόντων τοὺς παῖδας καὶ τὰ κοράσια καὶ διδασκόντων, δύναται νὰ καταστῇ χρησιμώτατος ὁ λεγόμενος οἰκοδ. διδασκαλός, καὶ μάλιστα ὁ ἐσωκοίτης. Οὕτως διαμένων τὸν πλείστον χρόνον μετὰ τῶν παιδίων, συνεπιώμενος μετ' αὐτῶν, συμπεριπατῶν καὶ συμπαιζων, ἤθειλεν ἐγχα-

ράζει ευχερίστατα εἰς τὰς ἀπαλὰς καὶ ἀθώας αὐτῶν καρδίας τὰς πρῶτας ἀρχὰς τῆς φιλανθρωπίας, τῆς δικαιοσύνης, τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τοῦ ζήλου πρὸς τὴν μάθησιν καὶ τὰ φῶτα. Ἀλλὰ τοῦτο δύναται νὰ κατορθώσῃ ὁ ἐσώκοιτος οἰκοδιδάσκαλος, μόνον ἐὰν ἔχῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν παιδίων. Ἄλλως ἤθελε θεωρηταί ὡς εἰς τῶν ὑπηρέτων τῆς οἰκογενείας, ὀφείλων νὰ συνοδεύῃ αὐτὰ εἰς τὸν περίπατον, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν ἀμαξῶν καὶ τῶν ἵππων πληγωθῶσι, νὰ διδάσκῃ γράμματα ἀσχολήτως ἕνεκα, νὰ συνεστιάται, νὰ συμπιῶσῃ μετ' αὐτῶν, οὐχὶ ἐπὶ ὑψηλοτέρῳ τινὶ σκοπῷ παιδεύσεως, ἀλλ' ἀπλῶς διότι διὰ τὰς ἐργασίας ταύτας εἶναι μεμισθωμένος. Ὡς λοιπὸν ὁ ὑπὸ τῆς τραπέζης ἐτοιμίζει τὴν τραπέζαν ἐπὶ τούτῳ μεμισθωμένος, οὕτω καὶ τὸν ἐσώκοιτον οἰκοδιδάσκαλον, τὸν μηδεμίαν ἔχοντα ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν παιδίων, ἤθελε θεωρῶσι τὰ παιδιά ὡς τοῦ μισθοῦ ἕνεκα ὀφείλοντα νὰ πράττῃ πάσας ἐκείνας τὰς ἐργασίας, καὶ τότε οὐδὲν σέβας, οὐδεμίαν τιμὴν ἤθελον φέροι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπομένως οὐδὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἤθελε θεωρῶσιν ὡς δυναμένους νὰ χρησιμεύσωσιν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἐν τῷ κόσμῳ βίου αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας καὶ διαταγὰς ἀποτόμους ἤθελε τῷ δίδωσι, ὡς δίδουσι καὶ εἰς τὸν ὑπὸ τῆς τραπέζης. Ὁ οὕτως ἔχων διδάσκαλος οὐδεμίαν δύναται νὰ προξενήσῃ ὠφέλειαν εἰς τὰ παιδιά ἠθικὴν, καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ὁ σοφώτερος τῶν διδασκάλων. Ἐξ αὐτοῦ τὰ παιδιά δύναται νὰ μάθωσι νὰ ἀναγινώσκωσι, νὰ γράφωσι, νὰ μεταφραζῶσι καὶ οὐδὲν πλέον.

Εἰς τὴν σύντομον λοιπὸν ταύτην πραγματείαν ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ἐπεγράψαμεν Οἱ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, θέλομεν ἐξετάσει·

Α'. — Ἐὰν ἔχωσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν παιδίων οἱ ἐνταῦθα διδάσκαλοι, καὶ ποῖα εἰσὶ τὰ μέσα τὰ πρέχοντα εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιρροὴν ταύτην.

Β'. — Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ἐκτιθεμένην ἰδέαν

ἡμῶν ἢ κατάστασις ἐν γένει τῶν τε οἰκογενειῶν τῶν διατηρου-
σῶν ἐσωκοίτους ἢ ἐξωκοίτους οἰκοδιδασκάλους καὶ τῶν ἐνοριῶν
εἶναι δυσάρεστος, ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν τῶν παιδῶν βελτίωσιν·
ἐπίσης δὲ καὶ τῶν διδασκάλων, ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν
ὕψτων αὐτῶν καθηκόντων· θέλωμεν ἐξετάσει ἐὰν ὑπάρχη μέ-
σον δυνάμενον νὰ θεραπεύσῃ τὴν δυσάρεστον ταύτην κατάστασιν.

Ἡ πραγματεία ἡμῶν αὕτη ἀποβλέπει κυρίως τοὺς ἐσω-
κοίτους καὶ ἐξωκοίτους οἰκοδιδασκάλους, ὡς καὶ τοὺς διδα-
σκάλους τῶν ἐνοριακῶν σχολείων. Ὅσακις λοιπὸν λέγομεν **Οἱ**
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐννοοῦμεν αὐτοὺς
μόνον.

Α'. — Ἐὰν οἱ ἐνταῦθα διδάσκαλοι δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐπιβ-
ροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν παιδῶν.

Πολὺ μακρὰν ἀπέχομεν τοῦ νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα τὸν
τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς σπουδῆς τῶν διδασκάλων τούτων,
τὴν ἐμπειρίαν ἢ ἀπειρίαν αὐτῶν, τὰ διπλώματα, ἀποφοιτήρια
ἢ ἐνδεικτικὰ ἄπερ φέρουσι. Ἐπειδὴ οὔτε μέλος ἐξεταστικῆς τι-
νος τῶν διδασκάλων ἐπιτροπῆς ἀποτελοῦμεν, οὔτε δικαστὴν τις
ἐπὶ τοῦ πηρόντος μᾶς κατέστησε, οὔτε ἄλλως τοῦτο εἶναι ἔρ-
γον τοῦ σκοποῦ ἡμῶν, ὃν προεθέμεθα. Εἶναι ἀδιάφορον λοιπὸν
εἰς ἡμᾶς, εἴτε ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ γένους Σχολῇ οἱ ἐνταῦθα δι-
δάσκαλοι ἐσπούδασαν, εἴτε τριτοετείς, δευτεροετείς, πρωτοετείς
φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν εἰσι, εἴτε ἐν οἰαδήποτε
μεγαλοπόλει ἢ μικροπόλει τῆς Εὐρώπης ἢ Τουρκίας τὰς σπου-
δὰς αὐτῶν ἐτελείωσαν, ἢ παρὰ κειρὸν δι' ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαί-
ων χρημμάτων διακόψαντες αὐτὰς ἀπεφοίτησαν. Οὐ μόνον δὲ εἰς ἡ-
μᾶς δὲν ἐνδιαφέρει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτὴν
τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πρῶτον διότι οὐδέποτε συνεστήθη ἐν-
ταῦθα ἐπιτροπὴ ἰσχυρὰ, ἔχουσα δύναμιν κυριαρχικὴν ἐπὶ πασῶν
τῶν ἐνοριῶν καὶ οἰκογενειῶν, ἐξετάζουσα καὶ διορίζουσα τοὺς
ἐπαγγελομένους τὸν διδάσκαλον. Ἡ μὲν ἐκκλησία τὸ ἐπ' αὐτῇ
ἔπραξε τοῦτο, ἀλλὰ πολλὰ τῶν ἐνοριῶν συνιστῶσι καὶ παύου-

οι διδασκάλους χωρίς νά ἐρωτῶπι τήν ἐκκλησίαν. Περὶ δὲ τῶν οἰκογενειῶν ἐάν εἴπωμεν ὅτι οὐδεμίαν ἐρωτᾷ αὐτήν, νομίζω ὅτι δὲν ψευδόμεθα. Δεύτερον διότι αἱ ἐνορίαι καὶ αἱ οἰκογένειαι πολὺ μικρὰν ἐξέτασιν ποιοῦνται τῶν πρὸ αὐταῖς εἰσχομένων διδασκάλων. Τρίτον διότι καὶ μικρά τις ἔλλειψις τοῦ διδασκάλου τοῦ νά κολακεύσῃ τὰς ἰδιοτροπίας ἐφόρου τινὸς ἢ προύχοντος ἰσχυρῆς, ἢ Κυρίας, ἢ οἰκογενειάρχου, ἀρκεῖ νά παύσῃ αὐτὸν τῆς θέσεως, οἳανδήποτε ἤθελεν ἔχει ἰκανότητα καὶ πείραν ὡς πρὸς τὸ ἔργον του. Ἐκ τούτου αἱ συχναὶ παύσεις τῶν διδασκάλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποβάνουσαι τὸ πλεῖστον πρὸς βλάβαν τῶν παιδίων. Τέταρτον διότι αἱ δημόσιαι ἐξετάσεις αἱ κατὰ τὰς ἐνορίας γινόμεναι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, πολὺ μακρὰν ἀπέχουσι τοῦ νά ἐκπληρῶσι τὸν καθ' αὐτὸ καὶ κύριον σκοπὸν τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τῶν σχολείων, ἀποβλέπουσαι μᾶλλον εἰς ἐξέλεγχιν τοῦ διδασκάλου παρά εἰς ἐξέτασιν τοῦ μαθητοῦ, καὶ γινόμεναι πολυλάκις ὄργανον βραδουργίας κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς διδασκάλου τοῦ μὴ δυνηθέντος νά θεραπεύσῃ ἀπάντων τῶν κατὰ τὴν ἐνορίαν ἰσχυρόντων τὰς ἰδιοτροπίας. Περὶ πάντων τούτων θέλομεν πραγματευθῆ ἀκολούθως ἐκτενέστερον, προϊούσης τῆς πραγματείας ἡμῶν.

Πᾶς διδάσκαλος εἶναι ἀρχὴ τις λογικῆ, ἥτις διδάσκουσα εἰς τοῦ παιδὸς τὰ γράμματα ὀρεῖται νά ἀναπτύσῃ τὰς διανοητικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτῶν δυνάμεις, καὶ νά ἐγχαράτῃ εἰς τὰς καρδίαις αὐτῶν ἀρχὰς ἠθικῆς. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, τεθειμένη ἐπὶ ὄντων μὴ εἰσέτι ἀνεπτυγμένων, πρέπει νά περιβάλληται τοιαύτην τινὰ ἐπίφασιν, ὥστε νά ἐφελκῆ ἐφ' ἑαυτὴν τὴν τιμὴν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν ὄντων τούτων. Ἐπειδὴ ἔνθα ἔλλείπει τὸ σέβας, οὐδεμίαν ἔχει ὁ λόγος ἰσχύν, καὶ ἐπομένως οὐδὲ ὠφέλειαν ἠθικὴν νά παραγάγῃ δύναται. Ἄλλ' ἡ ἐπίφασις τῶν διδασκάλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως; πολὺ μακρὰν ἀπέχει τοῦ νά ἐφέλκῃ τὸ σέβας καὶ τὴν τιμὴν τῶν παιδίων. Ἐπειδὴ εἶναι πρᾶγμα γνωστόν, ὅτι ἅμα τις παρρησιῆ ἐνώπιον δημηγόρου τινος, ἥτις δὲν τὸν

γνωρίζει, πρὶν μὲν ἐκδηλον τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ ποιῆση, θέλει ἀξιωθῆ πρὸςβλέψεώς τινος καὶ προσρήσεως παρὰ τῆς ὀμηγύρουως. Ἐάν ὁμοως, ἀπατηθῆις, εἶπη ὅτι εἶναι διδάσκαλος, ἀμέσως θέλει ἰδεῖ τὴν ὀμηγυρίν σύνοφρον. Τὸ πρᾶγμα κατὰ δυστυχίαν εἶναι ἀληθές, καὶ οἷονδῆποτε ἂν ἦ τὸ αἷτιον, δὲν φέρει πολλὴν τιμὴν εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς οὐδὲ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ῥωμαίους ἔφερε τιμὴν νὰ περιφρονῶσι τοὺς διδασκάλους αὐτῶν Ἕλληνας καὶ νὰ ὀνομάζωσιν αὐτοὺς γραικύλους (graeculos). Ἀλλὰ πόθεν ἡ κακὴ αὕτη ὑποδοχὴ τῆς κοινωνίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ ἡ περιφρόνησις; εἶναι αὐτοὶ ἄρα οἱ διδάσκαλοι ποιηταὶ τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσεως, ὡς μὴ δυναθέντες νὰ ἐπιστήσωσιν ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν προσοχὴν τῆς κοινωνίας διὰ τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς, ἢ ἡ κοινωνία παραγνωρίζουσα τὰς ὀφελείας τὰς ἰσότητας ἀρύεται παρ' αὐτῶν, ἀπολακτίζει αὐτοὺς καὶ περιφρονεῖ ἀδίκως; Ἡ ἐπὶ τοιαύτης ὑποθέσεως διάγνωσις καὶ κρίσις εἶναι τῷ ὄντι δυσχερὴς καὶ διλημματώδης. Ἐπειδὴ ἔάν μὲν ἐκφέρωμεν γνώμην κατὰ τῶν διδασκάλων, πρὸς τοὺς ἄλλοις δυστυχήμασιν αὐτῶν θέλομεν προσθέσει καὶ τὴν τῆς δημοσιογραφίας κατάκρισιν. Ἐάν δὲ κατακρίνωμεν τοὺς περιφρονούντας αὐτοὺς, τότε θέλομεν ἔχει ἐναντίαν μίαν ὅλην κοινωνίαν. Δὲν ἀρνούμεθα μὲν ὅτι ὑπάρχουσι κατὰ δυστυχίαν διδάσκαλοι, ἀτιμάζοντες τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, διὰ τῆς ἀνικανότητος αὐτῶν, τῆς διαγωγῆς καὶ τοῦ εὐτελοῦς τρόπου, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἀληθές, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄνθρωποι μεταξὺ αὐτῶν ἐπιστήμονες, καὶ πείραν τοῦ ἐπαγγέλματος ἰκανὴν κεκτημένοι, καὶ σεμνοκρεπῆ καὶ ἐμβριθῆ βίον διάγοντες. Οὐδὲ ὑπάρχει δὲ ἐπάγγελμα, ὅπερ νὰ μὴ περιλαμβάνῃ μετὰ τῶν ἀξίων καὶ ἀναξίους, διότι ἐν οὐδενὶ ἐπαγγέλματι οἱ ἀγύρται σπανίζουσι. Μήπως μεταξὺ τῶν ἰατρῶν ἢ τῶν δικηγόρων δὲν εἶναι ἄνθρωποι οὔτε γνώσις οὔτε πείραν τοῦ ἐπαγγέλματος ἔχοντες, οὔτε ἄλλως ἀξιότιμοι; Ἀλλὰ διὰ τούτους δὲν περιφρονεῖται ἐν γένει οὔτε τῶν ἰατρῶν, οὔτε τῶν δικηγό-

φρων τὸ ἐπάγγελμα, ἀλλ' εἶναι μάλιστα ἐν τιμῇ. Τοὺς δὲ διδασκάλους περιφρονοῦσιν οὐ μόνον ἄνθρωποι ἄμαθεῖς καὶ βάνουποι, ἀλλὰ μάλιστα ἡ ἀνωτέρα κοινωνία. Πολλοὶ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν πάλαι ἐπαγγελλομένων τὸν διδάσκαλον καὶ ἤδη εἰς ἀνώτερόν τινα βαθμὸν ὑψωθέντων, οἵτινες ἐνθυμούμενοι ἴσως ὅσους αὐτοὶ προκηλακισμοὺς ὑπέστησαν, ἀποδίδουσιν αὐτοὺς οὐχὶ παρ' ὧν τοὺς ἔλαβον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλοτε συναδέλφους αὐτῶν, ὅταν μάλιστα κατασταθῶσιν ἢ ἔφοροι ἢ οἰκογενειάρχαι. Οἱ τοιοῦτοι δὲ, ὅποταν πρόκηται νὰ ἐκλεξοῦσι διδασκάλους, ὑποβάλλουσιν αὐτοὺς εἰς ἐξετάσεις τινὰς καὶ προτείνουνσι χωρὶα πινδαρικά καὶ ἄλλων συγγραφέων, τὰ ὅποια αὐτοὶ δι' ὄλου αὐτῶν τοῦ βίου ἐμελέτων, καὶ ἐφέλκουσι τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀπλουστέρων. Ἠδυνάμεθα δὲ καὶ νὰ ὀνομάσωμέν τινὰς αὐτῶν, περὶ ὧν παρὰ πολλῶν τῶν συναδέλφων ἡμῶν ἐπληροφορήθημεν· ἀλλ' οὔτε ὁ κύριος ἡμῶν σκοπὸς εἶναι νὰ ἐλθωμεν εἰς προσωπικότητα, οὔτε νὰ προσβάλωμεν οὐδένα ἐπιθυμοῦμεν. Ζητοῦμεν δὲ μόνον νὰ ἀνεύρωμεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ρίζαν τῆς πρὸς τοὺς διδασκάλους περιφρονήσεως, καὶ προτείνοντες θεραπείαν τινὰ, νὰ φανῶμεν κινεῖται εἰς τὴν ἐνταῦθα κοινωνίαν χρήσιμοι. Ἐπειδὴ ἡ μὲν κοινωνία προσδοκᾷ τὴν διάπλασιν αὐτῆς παρὰ τῶν ἐνοριακῶν καὶ οἰκιακῶν διδασκάλων, οἱ δὲ διδάσκαλοι, περιφρονούμενοι καὶ μηδεμίαν ἔχοντες τιμὴν παρὰ τῇ κοινωνίᾳ, μηδ' ἐπιβροῆν τινὰ ἠθικὴν δύναται νὰ ἔχωσιν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐπομένως μηδὲ ὠφέλειαν νὰ προσενήσωσιν ἐπὶ τῶν παιδῶν. Ἡ ἠθικὴ ἄρα διάπλασις τῆς κοινωνίας παρὰ παντὸς ἄλλου γίνεται μᾶλλον, ἢ παρὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν σχολείων· ὥστε καὶ οἱ τελούμενοι μισθοὶ εἰς τοῦ διδασκάλου μᾶτην δαπανῶνται, καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτῶν ἀτελεσφόρητοι ἀποβαίνουνσι. Ἐκ τούτου ἡ μεγάλη ἐπιπολαιότης ἢ ὑπάρχουσα γενικῶς ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης κοινωνίας, ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ἀδράνεια πρὸς τὰ γράμματα, ἡ μικρὰ τῶν διδασκάλων ἐξετάσεις καὶ ἡ συβροῆ αὐτοχειροτενητῶν διδασκάλων. Ἐκ τούτου οὐδεμία τάξις εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν, οὐδεμία δικαιοσύνη εἰς τὸν

δρισμόν τῶν μισθῶν.

Ἰπάρχει χωρίον τι, ἐνθα ὁ μὲν ἑλληνοδιδάσκαλος λαμβάνει μισθὸν 600 γροσίων, ὁ δὲ ἀλληλοδιδάκτης 750, ἡ δὲ διδασκά-
λισσα 9 λίρας τουρκικὰς κατὰ μῆνα. Τοῦτο εἶναι, τὸ λέγομεν
παρρησία, καθαρὰ παραλογία, καὶ τοσούτω μείζων, καθ' ὅσον σο-
φοὶ τινες διευθύνουσι τὰ τῶν σχολείων πράγματα τοῦ χωρίου
τούτου. Τί συμβαίνει δὲ ἕνεκα τῆς ἀδίκου ταύτης τῶν μισθῶν
διανομῆς; Ὁ δυστυχὴς ἑλληνοδιδάσκαλος, ὑπὸ τῆς πείνης τὴν
θέσιν ταύτην δεχόμενος (τοῦτο δὲ λέγομεν οὐχὶ ἵνα χλευάσω-
μεν τοὺς διδασκάλους, ἀλλ' ἵνα ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῆς
κοινωνίας ἐπὶ τὸ αἶσχος τοῦτο, ὅτι παραδίδει τὰ ἑαυτῆς τέκνα
εἰς ἐκπαιδαγωγῆσιν εἰς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους μιστίζει αὐ-
τῇ ἢ ἰδίᾳ διὰ τῆς πείνης, ποιήσασα τοὺς μισθοὺς αὐτῶν ἀνε-
παρκεστάτους, κατασπαταλῶσα δὲ πολλάκις ἐν μιᾷ νυκτὶ τὸ
διπλάσιον τοῦ ἑτησίου διδασκαλικοῦ μισθοῦ) δεχόμενος λοιπὸν
τὴν θέσιν ταύτην ὑπὸ ἀνάγκης ὁ ἑλληνοδιδάσκαλος, καὶ ἀποδυό-
μενος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ὡς ἐπὶ σφαγὴν καὶ θυσίαν παν-
τὸς αἰσθήματος τῆς φιλοτιμίας καὶ φιλαυτίας του, καθίσταται
ἀντικείμενον τῶν χλευασμῶν τοῦ ἀλληλοδιδάκτου καὶ τῶν συ-
νεταίρων αὐτοῦ, ὡς πραγματικῶς συμβαίνει ἐν τῷ χωρίῳ τού-
τῳ. Ταῦτα δὲ μεταδίδονται καὶ εἰς τὰ παιδιά τῶν δύο scho-
λείων. Ἐκ τούτου περιφρόνησις καὶ μῖσος καὶ ἐριδες μεταξὺ τῶν
παιδίων, ἐμφυτευόμενα εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν κατὰ τὴν τρυ-
φρωτάτην ἡλικίαν. (Πολὺ δὲ μακρὰν ἀπέχομεν τοῦ νὰ ἐννοή-
σωμεν διὰ τούτου ὅτι ὁ μισθὸς τοῦ ἀλληλοδιδάκτου εἶναι πο-
λὺς καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐλαττωθῇ. Τοῦτο ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λό-
γου ἡμῶν γίνεται καταληπτόν, καὶ νομίζομεν ὅτι δὲν θέλομεν
παρεξηγηθῆ καὶ κατακριθῆ ἀδίκως ὑπὸ φίλων ἡμῶν ἀλληλοδιδά-
κτων, σεβαστῶν εἰς ἡμᾶς διὰ τε τὴν φιλίαν, τὸ ἀζήτιμον τοῦ
χαρακτῆρος καὶ τὴν περὶ τὸ ἔργον αὐτῶν δεινότητα). Ἡ δὲ δι-
δασκάλισσα, διπλάσιον μὲν τοῦ ἀλληλοδιδάκτου, τριπλάσιον δὲ
τοῦ ἑλληνοδιδασκάλου μισθὸν λαμβάνουσα, καὶ θεωροῦσα ἑαυτὴν

ὡς ἐξοχόν τι ὄν, περιφρονεῖ ἀμφοτέρους καὶ οὐδὲ νὰ προσελίψῃ αὐτοὺς ἀξιοί. Τὸ δὲ αἰσθημα τοῦτο μεταδίδεται φυσικῶς καὶ εἰς τὰ κοράσια, τὰ ὅποια νομίζοντα ἑαυτὰ ὑψηλοτέρας τινὸς καὶ εὐγενεστέρας καταγωγῆς ὄντα ἢ τὰ παιδιά, διότι τοσαύτη περὶ αὐτῶν λαμβάνεται πρόνοια καὶ μάλιστα παρὰ σοφῶν ἀνδρῶν, ἀφ' οὗ ἐκμάθωσιν ὀλίγα γράμματα καὶ χειροτεχνήματα, τῆς πολυτελείας μᾶλλον ἔργα ἢ τῆς εὐζωίας τῶν πνευστέρων οἰκογενειῶν, οὐδὲ συζύγους ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου θέλουσιν ἀξιοί νὰ λαμβάνωσι, τοὺς ὁποίους ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἔμαθον νὰ περιφρονῶσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ἐπιζητεῖ αὐτοὺς ἐν ἄλλῃ τινὶ χώρᾳ ἐπισημοτέρα καὶ εὐγενεσττέρα. Ἐκ τούτου λοιπὸν περιφρήνησις, μίσος καὶ ἐριδὲς μεταξὺ τῶν συζύγων τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ διαφθορὰ τῆς κοινῆς ἠθικῆς. Τῆς δὲ διαφθορᾶς ταύτης αἰτιοί εἰσιν οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι εἰ κακῶς διανείμαντες τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων. Δὲν κερδίζει λοιπὸν ἡ κοινὴ ἐλάττωσα μὲν τούτου, ἀυξάνουσα δὲ ἐκείνου τὸν μισθὸν κατὰ τὰς περιστάσεις, ἀλλ' ἀπόλλυσι τὰ τιμαλφέστερα αὐτῆς συμφέροντα, καὶ ἀποματαιοῖ ὅλως τὸν σκοπὸν, δι' ὃν διατρεῖ τὰ σχολεῖα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀντὶ ὠφελείας βλάβης παραίτιος γίνεται. Ἡ κακὴ δὲ αὕτη διανομὴ τῶν μισθῶν δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ χωρίον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἐνοριῶν κατὰ σύγκρισιν. Ἐνορία τις π. χ. παράγουσα 40 μαθητὰς πληροῖει μισθὸν 600 γροσίων, ἑτέρα ἐνορία 30 μαθητὰς παράγουσα πληροῖει μισθὸν 800 γροσίων καὶ καθ' ἑξῆς.

Καὶ ἡ ἐλάττωσις δὲ τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων, ἡ συχνάκις ἐνεργουμένη ὑπὸ τῶν ἐνοριῶν, δὲν εἶναι ὀλιγωτέρας βλάβης παραίτιος, ὅσον ἡ κακὴ αὐτῶν διανομὴ. Ὁ διδάσκαλος, τοῦ ὁποῦ ὁ μισθὸς ἠλαττώθη, ἢ εὐρεῖ αὐτὸν ἠλαττωμένον ἤδη ἐπὶ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ καὶ μόλις ἐπαρκοῦντα εἰς τὰς ἀνάγκας του, ἀγνακτῶν διὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ ταύτην, καὶ διότι κατεδαπάνησε πάντα αὐτοῦ τὸν βίον εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μικρὰ ἤδη ἀνταμείβεται, ἀπόλλυσι τὸν ζῆλον ὃν ἔχει πρὸς τὸ ἐπάγγελμα, καὶ ἐκτελεῖ αὐτὸ οὐχὶ πλέον μετ' ἀφοσιώσεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης

της πείνης ἀγόμενος. Ἐκ τούτου ἠκούσαμεν πλείστους τῶν διδασκάλων νὰ ἐλλειολογῶσι τὴν κατάστασιν αὐτῶν καὶ νὰ ἀποδυσπετῶσιν οὐ μόνον πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ γράμματα. Ἡ δὲ ἀγανάκτησις αὕτη καὶ ἡ περιφρόνησις μεταδίδεται φυσικῶς καὶ εἰς τὰ παιδιά, ἀρνούμενα παρὰ τῶν διδασκάλων πᾶν ὅ,τι νομίζουσιν ὅτι συμφέρει εἰς αὐτὰ· ὥς πολλὰ ἐξ αὐτῶν φοβοῦνται νὰ μάθωσι πολλὰ γράμματα, μὴ ἐναγκασθῶσι ποτε νὰ γίνωσι διδάσκαλοι. Δὲν εἶναι δὲ μόνον οἱ διδάσκαλοι, ἐξ ὧν ἀρνοῦνται τὰ παιδιά τὸ αἶσθημα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ γονεῖς καὶ συγγενεῖς. Ὅταν ἐκείνοι προφέρωσι τὸ ὄνομα τοῦ διδασκάλου μετὰ περιφρονήσεως, ὅταν κάμνωσι πρὸς αὐτὸν προσβλητικὴν τινα ὑποδοχὴν, ὅταν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῷ παραχωρῶσι θέσιν κατωτέραν ἑαυτοῦ, ὅταν συνδιαλέγωνται μετ' αὐτοῦ ὡς μὴ προσέχοντες καὶ ὡς μὴ ἀκούοντες κτλ. κτλ., πάντα ταῦτα τείνουσι νὰ σμικρύνωσιν ἐν τῷ παιδί τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὰ γράμματα. Ἐπειδὴ ὁ παῖς θεωρεῖ τὸν διδάσκαλον ὡς τὴν προσωποποίησιν τῶν γραμμάτων. Βλέπων δὲ καὶ τὸν ἄλλον βίον τοῦ διδασκάλου, ὄντα ἀβλιέστερον πολλῶν ἀμαθῶν καὶ βαναύσων, καὶ συνδυάζων τὰς ἐντυπώσεις ταύτας μετὰ τὴν ἀγανάκτησιν ἐκείνου πρὸς τὸ ἐπάγγελμα, δὲν βραδύνει νὰ περιφρονήσῃ τὰ γράμματα καὶ ν' ἀποδυσπετήσῃ πρὸς τοὺς ἐπιβαλλομένους αὐτῷ μόχθους εἰς ἐκμάθησιν. Ἐκ τούτου γενικὴ ἀδιαφορία καὶ ἀμέλεια ἀπὸ μέρους τῶν παιδῶν πρὸς τὰ γράμματα, θεωρούμενα ὡς ἐπουσιῶδές τι, ὡς πάρεργον, ὡς ἐργασία τις κατ' ἀνάγκην μᾶλλον ἐπιβαλλομένη, ἢ ἐπὶ ἠθικῇ μορφώσει καὶ παιδείᾳ.

Διδάσκαλός τις διαμένων παρὰ τινι οἰκογενεῖᾳ ἐπὶ ἓν ἔτος, ἐζήτησεν αὐξῆσιν μισθοῦ· ἡ δὲ οἰκογένεια πρὸς αὐτὸν τινὰ νὰ παρευρεθῇ ἐπὶ τῆς παραδόσεως τοῦ διδασκάλου καὶ νὰ παρατηρήσῃ, ἂν τὰ παιδιά προωδεύωσιν. Εὐρόντος δὲ τοῦ φίλου ἱκανὴν πρόοδον, ἡ αὐξήσις ἔγεινε. Ἐπὶ ἓν λοιπὸν ἔτος οὐδὲν ἐμέλησεν εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἂν τὰ παιδιά προώδευσαν ἢ ὄχι, ἡ δὲ αἴτησις τοῦ διδασκάλου ὑπὲρ αὐξήσεως μισθοῦ διήγειρεν εἰς

αὐτὴν τὴν ἀξίειπαινον ταύτην περιέργειαν ! Ὁ διδάσκαλος λοιπὸν ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ οὐ μόνον διὰ τὴν πρόοδον τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρόοδον τῶν γονέων.

Συνέβη ποτὲ νὰ γνωρίσωμεν νεάνιδά τινα δεκαπενταετῆ ἐπισήμου τινὸς οἰκογενείας τοῦ Σταυροδρομίου, ἣτις ἠκροάζετο ἑλληνικὰ μαθήματα παρὰ τινος διδασκάλου Ἕλληνος, γαλλικὰ παρὰ τινος Γαλλοῦ, καὶ μουσικὴν ἐπὶ κλειδοκυμβάλου παρ' ἑτέρου. Ἡ νεανίς αὕτη διαμένουσα ἐν ἐξοχῇ παρὰ τινι συγγενεῖ αὐτῆς, παρεπονείτο διότι ἐπὶ ἓνα μῆνα ἔστερήθη τὰ μαθήματα τοῦ κλειδοκυμβάλου· δὲν παρεπονείτο δὲ παντάπασι διὰ τὴν στέρησιν οὔτε τῶν ἑλληνικῶν, οὔτε τῶν γαλλικῶν μαθημάτων. Ἡ νεανίς λοιπὸν αὕτη ἀπέδιδε πλὴν μεγαλητέραν ἀξίαν εἰς τὴν μουσικὴν, χρησιμεύουσαν εἰς ἀπλὴν ἡδονὴν καὶ τέρψιν, παρὰ εἰς τὰ γράμματα, συντελοῦντα εἰς ριζικὴν διάπλασιν καὶ μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ διδάσκοντα τὰς εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον ἀπαιτούμενας γνώσεις, δι' ὧν καὶ τὰ τέκνα τῆς θὰ παιδαγωγῆσθαι καὶ τὴν οἰκίαν θὰ διευθύνῃ.

Ἐτέρη νεανίς λαμβάνουσα τέσσαρα μαθήματα μουσικῆς ἐπὶ κλειδοκυμβάλου κατὰ μῆνα, ἐνησυχολεῖτο ἐπ' αὐτῶν ἰδίᾳ δύο ὥρας καθ' ἑκάστην, ἥτοι ἐπὶ μαθημάτων 4 ὥρων ἐνησυχολεῖτο 60 ὥρας κατὰ μῆνα· λαμβάνουσα δὲ 30 ἑλληνικὰ μαθήματα, ἥτοι μαθήματα 30 ὥρων τοῦ μηνός, οὐδὲ ἡμίσειαν ὥραν ἔδαπάνη εἰς ἐπιμελέτην καὶ ἰδιαιτέραν ἐπ' αὐτῶν ἐνασχόλησιν.

Πατὴρ τις οἰκογενειάρχης διέταττε καθ' ἑκάστην τὴν δεκαεσπαραετῆ αὐτοῦ κόρην νὰ ἐνασχολῆται ἐπιμελῶς ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, τὸν δὲ δεκαπενταετῆ αὐτοῦ υἱὸν οὐδέποτε ἐπέπληξεν, ἀμελοῦντα εἰς τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα καὶ οὐδέποτε οὐδὲν μανθάνοντα. Διότι ἐπὶ μὲν τοῦ κλειδοκυμβάλου ἔδαπάνη 50 γρόσια τὴν ὥραν, ἐπὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων 3 μόνον γρόσια. Εἶχε δίκαιον βεβαίως ὁ οἰκογενειάρχης οὗτος, τῷ τοῦ χρυσοῦ μέτρῳ μετρῶν πάντα τὰ πράγματα, τὸ μὲν κλειδοκύμβαλον ὡς ἐκκειοῦν τὸ βαλάντιον αὐτοῦ νὰ θεωρῆ πηλοῦ ἀντάξιον, τὰ δὲ γράμματα ὡς δεκαεπτάκις ἐλάσσονα δαπάνην ἀπαιτοῦντα (ἐπειδὴ

τὸ εὐθηνὸν κρέας τὸ ἐρώγων οἱ σκύλλοι κατὰ τὴν κεινὴν παροϊμίαν) νὰ θεωρῆ πολὺ κατωτέρου λόγου ἄξια, ἢ ὥστε νὰ υποβῆλῃ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ εἰς κόπον πρὸς ἐπίπληξιν τοῦ υἱοῦ! Καὶ ὁ υἱὸς δὲ ἐδικαιοῦτο νὰ ἀμελῆ ἐπὶ τοσοῦτον εὐτελοῦς πράγματος!

Μήτηρ τις ἀπέβαλε τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκογενείας τῆς, διότι ἐβίαζε τὰ τέκνα αὐτῆς νὰ μανθάνωσι πολλὰ γράμματα, καὶ ἐθεώρει ἀναξίον τοῦ χαρακτήρος του νὰ συμπαίζῃ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μαθήματος, ὡς ἐπραξεν ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ὅστις διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλεῖον παρὰ τῆ οἰκογενείᾳ διέμεινε, καὶ καλοῦ διδασκάλου ὑπόληψιν ἔλαβε.

Οἰκογένειά τις κατὰ τὸ χωρίον . . . ἐπεμίσθωσε τὸν οἰκοδιδάσκαλον αὐτῆς ἐπὶ μιᾷ νυκτερινῇ ὥρᾳ μετὰ τὸ δεῖπνον, ἵνα μὴ ὁ υἱὸς, νεανίας ἤδη ὢν, ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας διὰ νυκτὸς ἐκκενοί τὸ βαλάντιον αὐτοῦ εἰς τὰ σφαιριστήρια. Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ὥραν ὁ μὲν διδάσκαλος ἕνεκα τοῦ ἐπιμισθίου, ὁ δὲ μαθητὴς ἕνεκα τῆς διαταγῆς τῶν γονέων, ὤφειλον νὰ ἐνασχολῶνται ἐπὶ διδασμάτων τῆς ἠθικῆς. Ἀλλ' ὁ μαθητὴς περὶ παντὸς ἄλλου μᾶλλον ἐπεθύμει νὰ διαλέγηται ἢ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Οἱ γονεῖς ὁμῶς ἦσαν ὑπερευχαριστημένοι διὰ τὴν ἐνασχόλησιν ταύτην τοῦ υἱοῦ, βλέποντες ὅτι διετήρει τὸ ταμεῖον τῶν χρημάτων αὐτοῦ πλήρες. Εἰ δὲ διελέγετο διαφθορὰν, τὸ δὲ ταμεῖον τῶν ἡθῶν αὐτοῦ ἡλαττούτο τὰ μέγιστα ἐν τῷ διαλέγεσθαι, καὶ ἐποίει ἀνακοπὴν χρεῶν πρὸς πᾶν ἱερόν καὶ ὀσιον, περὶ τούτου οὐδόλως ἐφρόντιζον. Ὁ διδάσκαλος λοιπὸν ἦτο κακοήθης; Ἡμεῖς τοῦτο δὲν λέγομεν· ἐπισημειοῦμεν δὲ μόνον ὅτι, ἂν ὁ διδάσκαλος δὲν συμμορφούτο μὲ τὰ ἦθη τοῦ νεανίου, ταχέως ἤθελον ποιήσει αὐτὸν ἔξοικον· καὶ τότε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ λειψάργγυρος γενόμενος, ἤθελεν ἐκτεθῆ πολλάκις εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ αἰτίου καὶ ἀνεστίου. Ἐφιατῶμεν ἤδη τὴν προσοχὴν τῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐν γένει τῆς κοινωνίας τῆς ἐγκαθῆα ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἀντικειμένου, καὶ ἐκφέρομεν τὴν γνώμην ἡμῶν.

Α. Ὅτι ἂν ἡ τύχη τοῦ διδασκάλου δὲν ἤθελε κείτῃ τοσοῦτον

ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, ὥστε μίαν μόνην λέξις τῆς οἰκογενείας *ἔξοικος* ἵνα φέρῃ αὐτὸν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὀλέθρου, ἐξηρτάτο δὲ ἐκ τινος ἀρχῆς ἢ ἐπιτροπῆς ἢ συνεδρίου ἀπίντων τῶν σχολείων (ὄρα μέρος Β) ἔχων ὠρισμένον τὸν βαθμὸν αὐτοῦ καὶ τὸν μισθὸν (ὄρα αὐτόθι), ὅπερ ἠδύνατο νὰ τὸν μεταθέσῃ ἀμέσως ἀποβλέπον εἰς τὸ ἔντυπον αὐτοῦ δίπλωμα (αὐτόθι), δὲν ἠναγκάζετο δὲ ζητῶν θέσιν νὰ μεταβαίῃ ἀπὸ κατασιήματος εἰς κατάστημα, καὶ ἀπὸ Σταυροδρομίου εἰς Γαλατᾶν, καὶ ἀπὸ Γαλατᾶ εἰς Φανάριον καὶ καθιεξῆς, καὶ νὰ λέγῃ μὲν ὅτι κατοικεῖ ἐν Σταυροδρομίῳ! (ἐπειδὴ καὶ τοῦτο συντελεῖ παρὰ πολλοῖς εἰς σύστασιν, ἀποδεικνύον τὴν ἰκανότητά καὶ ἀξίαν τοῦ διδασκάλου!), νὰ κατοικῇ δὲ κυρίως κατὰ πολύγωνόν τινα καὶ ἐρίθωλον καὶ σκοτόεσσαν στενωπὸν εἰς οἰκίαν ἐτοιμὸν ῥόπον καὶ ἡμιστεγῆ καὶ πολυάνεμον καὶ δυσήλιον, ἐνθ' αὖ στρατοὶ μῶν κατὰ νύκτας στρατεύουσι, τότε οὔτε ὁ διδάσκαλος ἤθελεν ἐξευτελίζει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ συμμορφουται μὲ τὰ ἤθη νεανίου διεφθαρμένου, οὔτε τὴν ἠθικὴν τῶν οἰκογενειῶν ἤθελε διακυβεύει· ἀλλ' ἀμέσως πρὸς μὲν τοὺς γονεῖς ἤθελε παρατηρήσει, ὅτι ἡ διαμονὴ αὐτοῦ παρὰ τῆ οἰκογενείᾳ εἶναι ἀδύνατος, ἐὰν δὲν γίνῃ διόρθωσις εἰς τὸν τρόπον τοῦ διδάσκεισθαι, πρὸς δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἤθελεν ἀποτανθῆ ἐξαιτούμενος μεταθέσιν διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους. Τοῦτο δὲ ἤθελεν εἶπαι πολὺ διδασκτικὸν διὰ τὴν οἰκογένειαν, ὥστε καὶ τρόπον ἕως ἤθελε προσπαθῆσαι νὰ μεταβάλῃ περὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν, καὶ τὸν διδάσκαλον ἤθελε παρακινήσει νὰ ἐπιμείνῃ, ἵνα μὴ ἐκτεθῇ ἡ ἐπόληψις αὐτῆς εἰς τὸ συνέδριον.

Β'. Ἐὰν αἱ οἰκογένειαι ἤθελον πληρόνει εἰς τὸν διδάσκαλον οὐχὶ τὸν εὐτελέστατον μισθὸν, τὸν ὅποιον συνήθως καὶ ἐν γένει πληρόνουσιν, ἀλλ' ἀνάλογον τοῦ πολυμύχθου αὐτοῦ ἐπαγγέλματος, τότε καὶ περὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν μαθητῶν ἤθελον λαμβάνει οἱ γονεῖς μεγαλητέραν πρόνοιαν, καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ διδασκάλου ἤθελον ἔχει περισσοτέραν προσοχὴν, καὶ δὲν ἤθελον ἐγκαταλείπει ἀμφοτέρους εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ σχολείου ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐπιτη-

ρήσιως, οὔτε ἤθελον μεταχειρίζονται τὸ δωμάτιον τοῦτο ὡς ἔργανον τῆς μὴ ἐκκενώσεως τοῦ βαλαντίου τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἐκκενοῦντες μάλιστα ἐπ' αὐτῷ τὸ ἴδιον βαλάντιον, ἤθελον θεωρεῖ τὴν ἐν αὐτῷ γινομένην ἐργασίαν πολὺ οὐσιώδη, καὶ πολλὴν μὲν δυναμένην νὰ προξενήσῃ ὠφέλειαν, ἐὰν ἐκτελεῖται ὀρθῶς, πολλὴν δὲ ζημίαν, τοῦναντίον.

Ὡς ἀπόδειξις τοῦ λόγου ἡμῶν νομίζομεν, ὅτι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἐπόμενον.

Οἰκογένειά τις διετῆρει διδάσκαλον οἰκόσιτον. Συγχρόνως δὲ ἐπεσκέπτετο τὴν οἰκίαν καὶ διδάσκαλός τις τῆς μουσικῆς ἐπὶ κλειδοκυμβίλου ὀκτάκις τοῦ μηνός, διδάσκων κοράσιον δεκαεξαετής. Ὁ μὲν ἑλληνοδιδάσκαλος εἰργάζετο μετὰ τῶν παιδῶν ἑπτὰ ὥρας καθ' ἑκάστην μετὰ τῆς ἐργασίας τοῦ περιπάτου, ἤτοι 210 ὥρας κατὰ μῆνα, καὶ ἐλάμβανε μισθὸν 350 γροσίων, ὁ δὲ μουσικοδιδάσκαλος εἰργάζετο ὀκτὼ ὥρας κατὰ μῆνα καὶ ἐλάμβανε μισθὸν 400 γροσίων. Ἀλλ' εἰς μὲν τὸ δωμάτιον τοῦ ἑλληνοδιδασκάλου οὐδεὶς οὐδέποτε σχεδὸν εἰσέρχεται, ἵνα ἐπιτηρήσῃ τὴν ἐκεῖ γινομένην ἐργασίαν, καὶ τῶν μὲν νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ἐπιμέλειαν, τῶν δὲ νὰ διεγείρῃ τὴν φιλοτιμίαν. Ἄμα ὁμοίως ὁ μουσικοδιδάσκαλος ἤρχετο, οὐ μόνον οἱ γονεῖς, ἀλλὰ καὶ φίλοι τινεῖς καὶ συγγενεῖς, εὐρεθέντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὴν οἰκίαν, παρίσταντο ἐπὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ μέχρι τοῦ τέλους. Νῆ δὲ ὑπόθεσις τις ὅτι ὁ μουσικοδιδάσκαλος ἐδίδασκεν ὑψηλὴν τινα θεωρίαν μουσικῆς, τὴν ὁποίαν εὐχεροῦντο ν' ἀκούωσιν, ἢ ὅτι συνέπαιζεν ὠραῖά τινα κωμμάτια τῆς Νόρμας ἢ ἄλλων μελοδραμάτων, οὐχί' διότι ἡ νεανὶς εὐρίσκετο εἰσέτι ἐπὶ τῶν κλιμάκων καὶ γυμνασμάτων. Διὰ τί λοιπὸν οἱ Κύριοι οὗτοι πρὸς μὲν τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἦσαν τοσοῦτον ἐπιμελεῖς, πρὸς δὲ τὸ ἑλληνικὸν μάθημα τοσοῦτον ἀδιάφοροι; Ἡμεῖς οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν, εἰ μὴ ὅτι τὸ μὲν μάθημα τοῦ μουσικοδιδασκάλου ἐτιμᾶτο 50 γροσίων, καὶ ἐπομένως ὠφείλε νὰ εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον, τὸ δὲ τοῦ ἑλληνοδιδασκάλου, ἐξαιρουμένης τῆς τροφῆς, ἐτιμᾶτο 77

παράδων, καὶ ἐπομένως ἦτον οὐδενὸς λόγου ἄξιον! Οἱ δὲ παῖδες βλέποντες τοσαύτην μὲν σπουδαιότητα περὶ τοῦ ἑνὸς, τοσαύτην δὲ ἀδιαφορίαν περὶ τοῦ ἑτέρου, ποῖαν ἰδέαν θείουσιν ἔχει περὶ τῶν γραμμάτων;

Οὕτω λοιπὸν ὁ ἀνωτέρω νεανίας, ὅστις ἐλάμβανε παρὰ τοῦ πατρὸς διασχίλια γρόσια κατὰ μῆνα, ἵνα δαπανᾷ διὰ τὰς ὑρέξεις αὐτοῦ, ἤτοι ἐλάμβανεν ἀφορμὴν ἐπὶ διαφθορᾷ εἰκοσάκις μείζονα ἢ ὅσον ἐτελεῖτο πρὸς τὸν διδάσκαλον πρὸς ἀποτροπὴν τῆς διαφθορᾶς (ἐπειδὴ τὸ ἐπιμίσθιον τοῦ διδασκάλου ἦτον 400 γρόσια κατὰ μῆνα), ἀτιμάσας τέλος τὴν πατρικὴν ἐστίαν ἀπέπιτη ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος. Θρηνοῦσι μὲν οἱ γονεῖς, θρηνεῖ δὲ ἡ πατρίς τὴν ἠθικὴν ἀπώλειαν τοῦ νεανίου τούτου. Διότι ἔχων μεγάλα πλοῦτη ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ φανῆ χρυσιμώτατος εἰς τὸ ἔθνος του. Ἀλλ' εἴθε σπινθήρ δόξης ἐθνικῆς νὰ ἐξυπνίσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ ληθάργου τῶν ἡδονῶν!

Μήτηρ τις, γινομένου λόγου ἐπὶ τῆς τραπέζης περὶ τινος γεύματος κατὰ τὴν ἐσχῆν, ἔνθα πολλοὶ Κύριοι καὶ Κυραὶ συνευωχῆθησαν, ἐρωτηθεῖσα ὑπὸ τῶν παίδων ἐν ἀπλότῃ, ἂν καὶ ἡ διδασκάλισσα τῆς δεῖνος Κυρίας ἐκ τῶν συγκεκλημένων παρευρέθη εἰς τὸ γεῦμα τοῦτο, σκυθρῶπίσασα ἀμέσως προσεῖδε τοὺς ἐρωτήσαντας παῖδας τοσοῦτον βλοσυρῶς, καὶ ἀπαντήσασα ἐπρόφερε τὴν λέξιν ἡ διδασκάλισσα (!) μὲ τοσαύτην περιφρονητικὴν τῆς φωνῆς παράτασιν, ὡς ἂν εἰ εὐγενὴς τις Ἰνδιὰς ἤθελεν ἀναγκασθῆ ποτε νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα Παριάδος τινός· ὥστε οἱ ἀτυχεῖς παῖδες ἔμειναν ἄφωνοι, νομίσαντες ὅτι ἔπραξαν μέγα ἀμάρτημα, καὶ τὴν διδασκάλισσαν εἰς τὸ γεῦμα καθ' ὑπόθεσιν παρενείραντες. Ἀλλ' ἡ Κυρία αὕτη δὲν ἐσκέφθη, ὅτι, ἂν ἡ διδασκάλισσα δὲν ἐμόλυνε διὰ τῆς προσκαίρου αὐτῆς παρουσίας τὸ ἐξοχικὸν τοῦτο γεῦμα, ἐμίλαιεν ὅμως καθ' ἐκάστην διὰ τῆς πολυώρου αὐτῆς συνδιατριβῆς τὰ τιμαλφέστερα ὄντα τῆς Κυρίας ἐκείνης, παρ' ἣ διετέλει παιδαγωγὸς οἰκόσιτος!

Ταῦτα εἶναι ἀληθῆ καὶ γεγονότα ἱστορικὰ, καὶ νομίζομεν ὅτι

οὐδεὶς θ' ἀναλάβῃ τὸν κόπον νὰ μᾶς διαφεύγῃ. Δημοσιεύομεν δὲ αὐτὰ, οὐχὶ ἵνα στηλιτεύσωμέν τινα, ἐπιθυμοῦμεν μάλιστα νὰ χρησιμεύσωμεν, εἰ δυνατόν, εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων τῶν οἰκογενειῶν τούτων, ἀλλ' ἵνα ἀνεύρωμεν τὴν πηγὴν τῆς περιφρονήσεως τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γραμμάτων, τὴν κατὰ δυστυχίαν ὑπάρχουσαν ἀναντιβρήτως ἐνταῦθα. Εὐρισκόμενοι δὲ εἰς ἀκροσφαλῆ τινα θέσιν· ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν περὶ πλείστου ποιούμενοι τὴν ὑπόληψιν τῶν οἰκογενειῶν καὶ παντὸς ἑτέρου προσώπου, προσκαθοῦμεν νὰ καλύπτωμεν τὰ σημεῖα τὰ δυνάμενα ν' ἀνακαλύψωσι αὐτὰ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου μὴ θέλοντες νὰ φαινώμεθα ὅτι μυθιστοριογραφοῦμεν καὶ ὄλως πλῆρὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ἀναφέρομεν, εἴμεθα ἠναγκασμένοι ἕνιοτε νὰ ἐπιχρῶμεν χροῖαν τινα πραγματικότητος εἰς τὰ παρ' ἡμῶν ἀναφερόμενα· ἕνεκα λοιπὸν τῆς ἀκροσφαλοῦς ἡμῶν ταύτης θέσεως, παρακαλοῦμεν τὰ πρόσωπα, περὶ ὧν ἀναφέρομεν, καὶ τὰ ὁποῖα πολὺ καλῶς μᾶς ἐννοοῦσιν, οὐχὶ νὰ λάβωσιν ἀπέχθειαν καθ' ἡμῶν, οἵτινες ἐπὶ κοινωφελῆ ὄλως σκοπῷ ἐπεχειρήσαμεν νὰ γράψωμεν καὶ νὰ ψέξωμεν πράγματα καὶ οὐχὶ πρόσωπα, ἀλλὰ νὰ συντελέσωσι μάλιστα διὰ τῆς ὑπολήψεως καὶ ἐπιβροχῆς αὐτῶν εἰς διόρθωσιν.

Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ πύσεις καὶ ἀλλαγαὶ τῶν διδασκάλων, αἱ συχνότατα κατὰ τὰς ἐνορίας συμβαίνουσαι, οὐ μικρὰν φέρουσι βλάβην εἰς τε τὴν σπουδὴν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν παιδῶν. Ὅτι μὲν ἕκαστος διδάσκαλος ἔχει ἴδιον τρόπον τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ μεταδιδόναι τὰς ἰδέας αὐτοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ ὅτι οἰμαθῆται μεταβάλλοντες συχνὰ διδάσκαλον εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ μεταβάλλωσι καὶ τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, καὶ πολλάκις νὰ ἐκμανθάνωσι τὰ αὐτὰ δι' ἄλλης ὁδοῦ, καταναλίσκοντες ἐπὶ ματαίῳ καὶ χρόνον καὶ κόπον· ἐν ᾧ ζῶντες ἐν ἐποχῇ πλουσιωτάτῃ κατὰ τὰς γνώσεις, καὶ βόλις τοῦ χρόνου τῆς παιδικῆς καὶ μερακιώδους ἑλικίας ἐπικροῦντος εἰς ἐκμάθησιν τῶν ἀπαιτουμένων γνώσεων, πρέπει νὰ εἶναι κατὰ τε τὸν χρόνον καὶ τὸν κόπον φειδωλότατοι· τοῦτο εἶναι παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενον. Συμβαίνει ὁμοίως καὶ ἕτερόν τι,

τὸ ὅποιον ἴσως πολλοὶ δὲν ἐσκέφθησαν. Ὁ διδάσκαλος παυθεὶς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ μείνας διαθέσιμος, καὶ ἐμπεσὼν, οὕτως εἶπειν, εἰς τὸ χάος τοῦ πλατυστόμου τούτου βαράθρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δαπανᾷ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὅσα ἠδυνήθη νὰ περισεύσῃ ἐκ τοῦ μικροῦ καὶ εὐτελοῦς αὐτοῦ μισθοῦ. Ταπεινωθεὶς δὲ καὶ ἐξευτελισθεὶς πολλάκις ἐπὶ ἐξαιτήσῃ νέας θέσεως, καὶ ἐπιτυχῶν τέλος μιᾶς, τὴν ὅποιαν δέχεται μὲ οἰονδήποτε μισθόν, ὡς πειναλὸς ἤδη γενόμενος, ἀγανακτεῖ μὲν κατὰ τῶν μισθοδοτούντων αὐτὸν, ἢ ὡς ἐλάσσονα τελούντων, ὧν πρότερον ἐλάμβανεν, ἢ ὡς μὴ ἐπαρκούντα εἰς βίον ἄνετον, ἀγανακτεῖ δὲ κατὰ τῶν παυσάντων αὐτὸν, ὡς γενομένων αἰτίων νὰ δαπανήσῃ τὴν μικρὰν αὐτοῦ περιουσίαν, ἀγανακτεῖ δὲ μάλιστα κατὰ τῆς τύχης, ἥτις κατέστησεν αὐτὸν ὑποχείριον ἐπαγγέλματος, ὅπερ μετὰ τοσοῦτων μὲν ἐτῶν μόχθους ἀπέκτησε, μετὰ τοσοῦτων δὲ ἤδη ταλαιπωριῶν ἐνεργεῖ. Ἐρωτῶμεν ἤδη, ποίαν ὄρεξιν καὶ ποῖον ζῆλον θέλει ἔχει ὁ διδάσκαλος οὗτος εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ τὴν νεολαίαν, ὁ ἀναδεχθεὶς τοῦτο μόνον ἵνα μὴ ὁ στόμαχος αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πείνης κατασπαράσσῃται! Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὁ ψυχρὸς καὶ νεκρὸς ἤδη ὑπὸ τῆς δυστυχίας καταστάς, πῶς θέλει γίνεαι ποτὲ ἐνθους τοῦ θεοῦ ἐκείνου πυρὸς τῶν Μουσῶν, ἵνα ἐξιψῇ καὶ τὰς καρδίας τῶν ἀκροωμένων! Πῶς θέλει δυνηθῆ ποτε νὰ ζωγραφίσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὰ ζωηρὰ τῆς δικαιοσύνης χρώματα, ἥτις εἶναι ἡ βᾶσις πάσης κοινωνικῆς ὑπάρξεως, ὁ ἔχων τὴν καρδίαν αὐτοῦ φαρμακευμένην ὑπὸ τῆς ἀδικίας τῶν περιστάσεων! Κεκλιμένη ὄθεν ἔχων τὴν κεφαλὴν ἀείποτε καὶ τετραυματισμένην τὴν καρδίαν ὑπὸ ταλαιπωριῶν καὶ ταπεινώσεων, καὶ πρὸς πᾶν εὐγενὲς αἶσθημα ἀναισθητῶν, θέλει ἐμφανίζεσθαι εἰς τοὺς μαθητὰς ἄλλοτε μὲν μελαγχολῶν, ἄλλοτε δὲ πλήρης θυμοῦ, οὐδέποτε δὲ ζωηρὸς, μειδιῶν καὶ εὐχαρις, οὐδέποτε μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως παρεσκευασμένος, οὐδέποτε ὡς πρὸς θεῖον καὶ ἱερόν ἀποδεδυμένος ἀγωνιστήριον, ἀλλ' ὡς πρὸς ἔργον ὑπὸ τῆς σιδηρῆς ἀνάγκης αὐτῷ ἐπιβεβλημένον. Πραγματικῶς ἤκούσαμεν πολλοὺς τῶν διδασκά-

λων νὰ λέγωσι, καὶ οὗτοι εἶναι οἱ πλείστοι, ἴγα μὴ εἰπωμεν
σχιδὸν πάντες, ὅτι πρὸς καιρὸν τὸ ἔργον αὐτῶν μετέρχονται,
μέχρις οὐ εὐδαιτέρα ἐπιφανῆ τύχη. Τί δὲ θέλει συμβῆ ἐπὶ τοῦ
ἀνωτέρω περιγραφέντος διδασκάλου; Οἱ τε ἔφοροι καὶ οἱ, προῦ-
χοντες καὶ πάντες οἱ πλησιάσαντες αὐτὸν θέλουσι τὸν περιφρο-
νήσει ὡς σχολαστικὸν καὶ ὑποχονδριακόν. Τὸ αὐτὸ δὲ θέλουσι
πράξει καὶ οἱ μαθηταί, οἵτινες ὁμῶς περιφρονοῦντες τὸν διδάσκα-
λον, θέλουσι περιφρονήσει συγχρόνως καὶ τὰ γράμματα· διότι ἐν
τῷ προσώπῳ τοῦ διδασκάλου θεωροῦσι προσωποποιημένα τὰ
γράμματα· καὶ θέλουσι προσλάβει τὴν ἐσφαλμένην ἰδέαν, ὅτι τὰ
γράμματα καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον σχολαστικὸν καὶ ὑποχονδρια-
κόν, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας τὰ μὲν γράμματα καλλύνουσι καὶ ἐξευγε-
νίζουσι τὸν ἄνθρωπον, τὴν δὲ καταστάσιν, ἣν περιεγράψαμεν,
χορηγεῖ τῆς δυστυχίας ἢ δολητηρίας. Ὁ διδάσκαλος λοιπὸν οὗ-
τος δὲν θέλει βραδύνει νὰ παυθῆ πάλιν καὶ ν' ἀντικατασταθῆ
ὑπ' ἄλλου, τὰ αὐτὰ αὐτῷ παθόντος· καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν διανύσαν-
τος. ἵνατε οἱ ἔφοροι θέλουσιν εὐρεθῆ εἰς ἀνάγκην νὰ ζητήσωσιν
ἕτερον διδάσκαλον· ἐνώπιον ὁμῶς τῶν ὁποίων δὲν ᾔθελεν εἶσθαι
παράδοξον ἀντὶ ἐνός νὰ παρασταθῆ στίφος διδασκάλων, διαφό-
ρους φερόντων συστάσεις· καὶ τότε θέλουσιν εὐρεθῆ εἰς δυσχερῆ
θέσιν, ἀγνοοῦντες τίνα ἐξ αὐτῶν νὰ ἐκλέξωσιν· ἥτις ὁμῶς δὲν ᾔ-
θελεν εἶσθαι δυσκόλον νὰ ἐξομαλυνθῆ κατὰ μειοδότησιν, ὡς συμ-
βαίνει ἐπὶ πάσης ἐργολαβίας, ἐφ' ἧς πολλοὶ ἐργολάβοι ἐμφανί-
ζονται. Καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. Ταῦτα εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλον τὸν
κόσμον, ὡς συμβαίνοντα κατὰ πᾶσαν ἐνορίαν οὐ μόνον κατὰ τὴν
λήξιν τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος, καὶ ἐν μέσῳ
τοῦ θέρους, πολλάκις δὲ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ μηνός.

Ὁ δὲ μισθὸς τῶν διδασκάλων καθ' ἀπάσας τὰς ἐνορίας τῆς
Κωνσταντινουπόλεως, πλὴν δύο ἢ τριῶν, εἶναι γνωστὸν ὅτι εἶναι
εὐτελέστατος καὶ ὅλως ἀνεπαρκής. Τί συμβαίνει δὲ ἕνεκα τούτου;
Ὁ διδάσκαλος ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης νὰ φέ-
ρῃ ἐνδυμασίαν καὶ ὑπόδησιν οὐχὶ εἶαν ὁ ἀχθοφόρος· ἐπειδὴ ἐμφα-

νιζόμενος και διδάσκων εις παιδας μεγαλεμπόρων, συνδιαλεγόμενος μετα των εφόρων, επισκεπτόμενος τας επισημοτέρας οικογενείας της ενορίας, και ενίοτε μεταλαμβάνων της τραπέζης αυτών, οφείλει να είναι και ενδεδυμένος και υποδεδεμένος αναλόγως των προσώπων, προς α ποιείται τας συνεντεύξεις ταύτας. Άλλως ουδέ στιγμήν ηθελεν εισθαι ανεκτός. Ηναγκασμένος λοιπόν να δαπανη το πλειστον του μισθου εις την ενδυμασίαν και υποδυσιν, να σμικρύνη δε επ' ελάχιστον την δαπάνην της τροφης· αλλ' αφ' ετέρου εργαζόμενος 5 η 6 ωρας καθ' εκάστην δια του νοδς και του πτήθους, τρεφόμενος δε υπο τροφης, μήτε εις το σωμα διδούσης βώμην, μήτε το πνευμα ζωοποιούσης· προς δε τούτοις κατατηκόμενος υπο της νυχθήμερον καταβιβρωσκούσης αυτον αθυμίας ενεκα των απείρων στερήσεων και ταλαιπωριών, ως οφίσταται, δεν θα βραδύνη να καταστη μελαγχολικός και εύόργητος, και να απολέση μεν πασαν την ζωηρότητα του πνεύματος, να προσβληθη δε ισως και υπο στηθικου τινος νοσήματος, υπερ εν βραχει θέλει τον φέρει εις τον τάφον, μη δυνάμενον μήτε επισκέψεις ιατρου, μήτε φάρμακα να πληρώση. Αποδιδους δε την αιτίαν των παθημάτων αυτου εις την κοινωνίαν, την μη ανταμείβουσαν τους κόπους αυτου επαζίως, θέλει βλέπει αυτην με βλέμμα ψυχρον και βλοσυρον, και θέλει την θεωρει ως τον καταστροφέα της υπάρξεως αυτου. Επειδη δε τον πλειστον χρόνον της ημέρας διαμένει μετα των παιδων, οι δε παιδες εισι το προιον της κοινωνίας εφ' ω εργαζεται και μισθούται, η συνεχής προ των οφθαλμών αυτου εμφάνις του προιοντος και μέλους τούτου της κοινωνίας θέλει ανακαλει εις την μνήμην αυτου την ιδέαν του προς την κοινωνίαν αισθήματος, μετα δε της ιδέας και αυτο τουτο το αισθημα θέλει κατακυριεύει την καρδίαν του· αλλα τότε αφιστων το αισθημα απο της κυρίως αιτίας και του ολικου αντικειμένου, θέλει εφιστη αυτο επι τους παιδας, ως εντας προιον και μέλος του αντικειμένου. Τους αθώους λοιπόν παιδας, τους οποίους ο διδάσκαλος οφείλει ν' αγαπη, υπερ της μορφώσεως των οποίων ο-

φείλει γ' ἀγωνίζηται μετὰ ζήλου, τοὺς ὁποίους ὀφείλει νὰ θεωρῆ-
 ῶς τὰ τρυφερὰ ἀναβλαστήματα τοῦ ἔθνους, ἅπερ ποτὲ ἀυξηθέντα
 καὶ ἀποδενδρωθέντα θέλουσιν ἐπισκιάζει αὐτὸ διὰ τῶν πολυφύλ-
 λων αὐτῶν κλάδων, αὐτοὺς, λέγω, τοὺς αἰῶνους παῖδας θέλει
 ὑποβλέπει ψυχρῶς, βλοσυρῶς, μελαγχολικῶς καὶ εὐοργήτως, θέλει
 αἰσθάνεται πρὸς αὐτοὺς τὸ αὐτὸ αἰσθημα, ὅπερ πρὸς ὅλην τὴν
 κοινωνίαν. Οἱ δὲ παῖδες βλέποντες τὸν διδάσκαλον, τοιαύτης
 πρὸς αὐτοὺς διαθέσεως καταρχόμενον, θέλουσι λάβει καὶ αὐτοὶ τὸ
 αὐτὸ πρὸς ἐκεῖνον αἰσθημα. Ἐκ τούτου οὐδεμία ἀγάπη μεταξὺ
 διδασκάλου καὶ μαθητῶν, οὐδεμία ἐπιρροή τῶν διδασκάλων ἐπὶ
 τῶν παιδῶν· μικρὰ δὲ ποινὴ ἐπιβαλλομένη παρὰ τοῦ διδασκάλου
 ἐπὶ τοῦ μαθητοῦ, δύναται πολλάκις νὰ ἐξέλθῃ αὐτὸν κατ' ἐκείνου,
 καὶ, εἰ μὲν εἶναι ἐπισήμου τινὸς προσώπου υἱός, νὰ ἐπιφέρῃ κα-
 ταφορὰν ὀλεθρίαν. Οἱ δὲ διδάσκαλοι ὀφείλουσιν οὐ μόνον αὐτοὶ
 ν' ἀγαπῶσι τοὺς μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ γὰρ διδάσκωσιν εἰς αὐτοὺς
 τὴν ἀγάπην τῶν γονέων, τῆς πατρίδος, τῆς θρησκείας καὶ τῆς
 ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὅταν οὐ μόνον δὲν δύναται νὰ ἔχωσι πρὸς τοὺς
 μαθητὰς ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ διάφορον τι αἰσθημα παρὰ τὴν ἀγά-
 πην αἰσθάνονται πρὸς αὐτοὺς, τότε πῶς εἰς τοὺς ἄλλους αὐτὸ
 τοῦτο, ὅπερ αὐτοὶ δὲν ἔχουσι, θὰ διδάξωσιν; Ὁ ἀγαπῶν δύναται
 καὶ ἄλλου; νὰ ποιῆσῃ ἀγαπῶντας· ὁ δὲ μὴ ἀγαπῶν, ἀλλὰ πάν-
 τοτε ψυχρὸς, βλοσυρὸς, μελαγχολικὸς καὶ εὐοργήτος, οὔτε ἑαυ-
 τὸν δύναται νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἀγαπητὸν, οὔτε περὶ
 οὐδενὸς ἀντικειμένου νὰ ἐμπνεύσῃ ἀγάπην. Οἱ δὲ παῖδες ἀντι-
 λεκτρισθέντες ἐκ τοῦ διδασκάλου, ὅπερ αὐτὸς πρὸς ἐκείνους αἰ-
 σθάνεται αἰσθημα, καὶ ἀρξάμενοι νὰ θεωρῶσιν αὐτὸν οὐχὶ ὡς
 πρόσωπον ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ ἄξιον, ἀλλ' ὡς ἀντικείμενον ἀ-
 διαφορίας, περιφρονήσεως καὶ ὀργῆς, κάμνουσιν ἤδη ἐν βῆμα πρὸς
 τὴν διαφθοράν, ἧτοι ἐν τῇ τρυφερᾷ αὐτῶν ἡλικίᾳ, ἐν τῇ αθωότητι
 τῆς καρδίας αὐτῶν, ἀποκτῶσι τὴν ἕξιν τοῦ νὰ μὴ ἀγαπῶσι μηδὲ
 νὰ εὐχωνται τοὺς ἀνωτέρους καὶ εὐεργέτας αὐτῶν ὥστε, προϊού-
 σης τῆς ἡλικίας, θέλει ἔλθῃ καιρὸς νὰ μὴ διστάσωσι γ' ἀποδώ-

σωσι και προς τους γονεις υπερ προς τον διδασκαλον απεδωκαν.

Συγκεφαλαιουντες ηδη παντα τα προηγουμενα, ευρισκομεν οτι η κακη διανομη των μισθων, η ελαττωσις αυτων, αι συχναι παυσεις των διδασκαλων, και η ευτελεια και το ανεπαρκος των μισθων, ετσι κυριως τα αιτια, τα παραγαγοντα την περιφρονησιν των διδασκαλων, τον εξευτελισμον των γραμματων, την γενικην αδιαφοριαν και αμελειαν ως προς αυτα, και την ηθικην των ενορικων σχολειων και των σπουδαζουσων οικογενειων νεκρωσιν. Οποταν π. χ. οικογενεια τις διατηρη οικοδιδασκαλον ουχι επι παιδεια, αλλ' επι παιδια των τεκνων, και ινα φαίνεται μονον οτι εχει διδασκαλον, και οποταν αι πλειτται οικογενειαι δαπανωσι 40 η 50 γροσια επι της μουσικης του κλειδοκυμβαλου, κατα δε την εξοχην 80 η 100 γροσια, και καταβαλλουσι τοσουτους κοπους εις την εκμαθησιν αυτης, επι δε της σπουδης των γραμματων δαπανωσι μεν το εικοσιπεμπτημοριον αυτων η και το δεκατημοριον, καταβαλλουσι δε η ουδενα η αναλογως πολυ ελασσονα κοπον, τι σημαίνει τουτο η εξευτελισμον των γραμματων και καθαρην παραλογιαν; Ναι μεν, γνωριζομεν οτι η μουσικη εις εντελη εκμαθησιν απαιτει προτερημα φυσικον, υπερ ειναι σπανιωτατον, την λεπτην ακοην, και τουτου ενεκα ανταμειβεται και πληρεστερον. Αλλα το να υπαρχη τοσαυτη διαφορα μεταξυ της αμοιβης των δυο τουτων αντικειμενων, εξ ων, το μεν συντελει εις τερψιν και διασκεδασιν, το δε εχει σπουδαιωτατον σκοπον, την ηθικην και διανοητικην της κοινωνιας μορφωσιν, και το μεν να επασχολη τοσουτον, το δε ουδολως η ελαχιστα, νομιζομεν οτι ουδεις ειναι, οστις θα αποδεχθη τουτο ως ελλογον.

Εν ω λοιπον τα γραμματα εν Κωνσταντινουπολει ευρισκοντα εν γινει εις τοιαυτην καταστασιν, μεγαλεμπορος τις του Σταυροδρομίου, ο Κυριος Κ, εζητει κατα τον παρελθοντα χειμωνα πληροφοριας παρ' ετερου μεγαλεμπορου του Κυριου Ν. Η. Η., ποιαι και πασοι ομογενεις υπαρχουσιν εν Πετρουπολει, επειδη επροκει-

το, ὡς εἶπε, νὰ ἐξαιρεθῶσιν ἐκεῖθεν συνδρομαὶ ἐπὶ διαδόσει τῶν φώτων εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ὁ μεγαλέμπορος λοιπὸν αὗτος δὲν ἐλάμβανε πρόνοιαν περὶ τῶν πρὸς ποσὶν, ἤτοι περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ διαδώσῃ τὰ φῶτα εἰς τὰς ἐπαρχίας! Ἐν ᾧ αἱ ἐπαρχίαι καὶ τοὺς διδασκάλους διατηροῦσι θαυρώτερον, πρᾶλαμβάνοντες αὐτοὺς ἐπὶ τριετίαν καὶ πενταετίαν πολλάκις, καὶ τοὺς μισθοὺς αὐτῶν τιλοῦσι πληρεστέρους, καὶ πλουτίζουσι πολλάκις αὐτοὺς, ὡς μὴ ἀπογυμνουμένους μήτε ἐκ τῆς πολυτελείας τῆς ἐνταῦθα ὑπαρχούσης, μήτε ἐκ τῆς ὑπερτιμήσεως τῶν νομισμάτων καὶ τῶν τροφίμων, καὶ πλείους τιμὰς εἰς αὐτοὺς ἀποδίδουσι, καὶ μᾶλλον οἱ μαθηταὶ σέβονται αὐτοὺς ὡς εὐεργέτας καὶ πατέρας, καὶ μείζων πρόδος τῶν γραμμάτων ἐκεῖ γίνεται ἢ ἐνταῦθα. Ὑπάρχουσι πόλεις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἔχουσαι κατατεθειμένα ἀδρᾶ κεφάλαια πρὸς διατήρησιν τῶν σχολείων ὑπάρχουσι πόλεις, αἱ ὅποιαι ἐξεπαίδευσαν νέους ἢ συνέδραμον εἰς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Εὐρώπῃ, τοὺς ὁποίους ἔχουσιν ἤδη διδασκάλους· ἡ δὲ Κωνσταντινούπολις, ἡ ὑπερμεγέθης καὶ μεγαλοπρεπὴς αὕτη πόλις, ἡ περικλείουσα τοσαῦτα πλοῦτη, ἡ περιέχουσα τοσοῦτους μεγαλεμπόρους καὶ βαθυπλοῦτους τραπεζίτας, αἵτινες ὡς ἐκ τοῦ πλοῦτου αὐτῶν καὶ τῶν σχέσεων, αἱ μετὰ τῆς φιλομούσου ἑυεργητικῆς ἔχουσιν, ἠδύναντο νὰ φανῶσι συντελεστικώτατοι εἰς τὴν ἐνταῦθα κοινωνίαν ὡς πρὸς τὰ γράμματα· ἡ Κωνσταντινούπολις, ἣτις ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς τελειότητος τῶν σχολείων, τῆς ἐξαιρετικότητος τῶν διδασκάλων καὶ τῆς περιποιήσεως ἐν γένει τῶν γραμμάτων εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν, ἡ Κωνσταντινούπολις, λέγω, ἡ πρωτεύουσα τοῦ πλοῦτου καὶ τοῦ ἐμπορίου, χωλαίνει ὡς πρὸς τὰ γράμματα, καὶ, δὲν δισταζῶ νὰ τὸ εἶπω, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς λύπης, εἶναι κατωτέρα πολλῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων. Δὲν σημαίνει δὲ τίποτε εἰς τὴν ἀπέραντον ταύτην κοινωνίαν, οὐδὲ ἀγχιρεῖ τοὺς λόγους ἡμῶν, ὑπὸ γενικὴν ἐκπερομένους ἀεὶποτε ἔποψιν, ἐὰν μὴ

ἔνορθε διατηροῦσα ἑπτὰ διδασκάλους ἀμείβη τινὰς ἐξ αὐτῶν ἐπαρ-
κείστερον, ἢ ἂν δύο ἢ τρεῖς ἄλλαι διατηροῦσαι ἀνά δύο διδασκά-
λους πράττωσι τὸ αὐτὸ, οὔτε ἂν εὐχίριθμοὶ τινες οἰκογένειαι ἐξαι-
ρῶνται τῶν ἄλλων κατὰ τε τοὺς μισθοὺς καὶ τὸν πρὸς τοὺς δι-
δασκάλους τρόπον. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπὸ φιλαυτίας ἀγόμενοι θελή-
σωμεν νὰ παραστήσωμεν τὰ ἐπὶ τὴν ἐνοχὴν ἡμῶν ἀναφερόμενα
πράγματα μὲ ζωηρότερα χρώματα, καὶ ὑποθίσωμεν ἐν μιᾷ ριγ-
μῇ ὅτι καὶ αἱ ἐπαρχίαι εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν,
δὲν ἔπρεπε μᾶλλον νὰ φροντίσωμεν περὶ τῶν ἐγγύς ἡμῶν, περὶ
τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, τῶν ὁποίων καὶ μείζονα τὴν ἐνο-
χὴν ἔχομεν, καὶ διὰ τῆς ἐκ τοῦ σὺνεγγυς ἡμῶν ἐπιβροχῆς εὐκολώ-
τερον δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν βελτίωσιν, πρᾶ νὰ φροντί-
ζωμεν καὶ νὰ ἐνεργῶμεν συνδρομὰς περὶ τῶν ἀπωτέρω; Τὰς δὲ
συνδρομὰς ταύτας ἀντὶ νὰ ἐκζητῶμεν τοσοῦτον μακρὰν, ἐνθα πρέ-
πει νὰ καταφεύγωμεν ἐφ' οἷς ἡμεῖς μόνοι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπαρ-
κείσωμεν, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐνδοξότερον δι' ἡμᾶς νὰ ἐπιζητῶμεν
μᾶλλον ἐγγύς ἡμῶν, ἐντὸς ἡμῶν; Παραδείγματός χάριν.

Μεγαλέμπρός τις, τοῦ ὀνόματι ἀποσιωπῶμεν τὴν ὄνομα, ὑπο-
δεχθεὶς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα συγγενεὶς τίνας ἐκ Καλ-
κούτης νεωστὶ ἐλθόντας, εἰστίχασεν αὐτοῦ; εὐρωπαιστὶ, ἢ μᾶλλον
πριγκηπιστὶ, καὶ ἔδαπάνητε δι' ἐν μόνον γεῦμα ἑ χιλιάδας γρο-
σίων. Ἐὰν ὁ Κύριος οὗτος ἀντὶ τῆς πριγκηπομόρφου ταύτης ἐ-
στίασεως, τὸν μὲν στόμαχον τῶν συγγενῶν ἐπλήρου διὰ τῆς συν-
ήθους αὐτοῦ τραπέζης, εἰστία δὲ τὸ πνεῦμα αὐτῶν διὰ τινος ἀπο-
δείξεως τοῦ ταμείου τῶν Σταυροδρομιακῶν σχολείων, ἀνηρημέ-
νης διὰ κυανῆς ταινίας ἐκ πυραμίδος ἀνθέων, τὴν ὁποίαν παρου-
σιάζων πρὸς τοὺς συγγενεὶς αὐτοῦ ἐξήκειτο οὕτω: « Κύριοι,
ἐπιλόγισα ὅτι ἡ δαπάνη τοῦ γεύματός μου, ὅπερ ὤφειλον νὰ
κάμω ὑποδεχόμενος ὑμᾶς, ἀρίθαιεν εἰς ἑ χιλιάδας γροσίων.
Τὰ χρήματα λοιπὸν ταῦτα ἐνεχείρισα εἰς τὸν ταμῖαν τῶν
σχολείων τῆς ἐνορίας μας, ἵνα ἐτοιμάσῃ γεῦμα τῶν Μουσῶν
μετὰ τῶν παιδῶν. Ὡστε κατὰ μὲν τὸ πνεῦμα παριστασθε ἦδη

ἐνὼπιον τραπέζης μουσοστροφος, τῆς ὁποίας τὰ ὄψα εἶναι ἢ ἀπόδειξις αὐτῆ· τὸν δὲ στόμαχόν σας θέλτε πληρώσει ἐκ τῆς συνήθους τραπέζης τοῦ συγγενοῦς σας, ὅν ἐπιθυμεῖτε μᾶλλον τὰ ἰδίητε κατὰ τὴν συνήθη αὐτοῦ ὑπαρξίν, καὶ οὐχὶ βεβαίως κατὰ τὴν περιγρηπόμενον προσωρινὴν πολυτέλειαν. Ἄς γάργωμεν λοιπὸν καὶ ἃς πλώμεν εἰς ἐπιβήρωσιν τῶν Μουσῶν τοῦ Σταυροδρομίου. » Ἐάν, λέγω, ὁ Κύριος οὗτος ἤθελε κάμει πρὸς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοιαύτην μουσοχαρῆ εὐωχίαν, πόσον ἤθελε καταστῆ περίδοξος! ὁποίους στεφάνους ἐγκωμίων ἤθελον πλέξει εἰς αὐτὸν αἱ ἐφημερίδες, καὶ πόσον αἰωνία ἤθελε διαμένει ἡ δόξα τῆς εὐωχίας ταύτης! Ἐν ᾧ οὕτως, οὔτε παρ' ἄλλοις λόγος οὐδεὶς περὶ τῆς πολυτελείας τῆς τραπέζης ἐγένετο, εἰ μὴ μόνον παρὰ τοῖς συνδαιτυμόσι καθ' ἣν στιγμὴν τὰ ὄψα τὴν γεῦσιν αὐτῶν ἐγαστραλιζον, οὔτε ἡ μνήμη ἐπὶ πλεῖον διέμεινεν, εἰ μὴ ἐφ' ὅσον ἡ δυσχερῶς γινομένη πέψις, ἕνεκα τῆς τῶν ὄψων πληθύος, ἠνώχλει τῶν εὐωχασμένων τὸν στόμαχον· ἀλλὰ τότε δυσαρρεσκείας μᾶλλον παραίτιος ἐγένετο.

Ἄλλος τις μεγαλέμπορος τοῦ Σταυροδρομίου ἐδαπάνησε κατὰ τὸν αὐτὸν χειμῶνα 40 περίπου χιλιάδας γροσίων διὰ μόνην τὴν τελετὴν τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς του, καὶ ἴσῃ ἰσως δαπάνῃ αἱ προσκεκλημέναι εἰς τὸν μετὰ τὴν τελετὴν χορὸν οἰκογένειαι ἔκαμον εἰς χορικὰς ἐνδυμασίας, τὰς ὁποίας, ὡς γνωστόν, ὤφειλον νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀχρήστους τὴν αὔριον. Ἐάν λοιπὸν ἡ τελετὴ αὕτη ἐγένετο ἑλληνικωτέρα καὶ ἀπλουστέρα, τὰ δὲ χρήματα αὐτῆς ὁ βεθύπλοτος καὶ φιλόπαις πατὴρ παρεχώρει ἐν ὀνόματι τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς του τὰ μὲν εἰς τὴν Ἐφορίαν τοῦ Σταυροδρομίου εἰς συντήρησιν τῶν Σχολείων, τὰ δὲ εἰς τας Κυρίας τῆς Ἀδελφότητος, καὶ ἠτιολόγει τὴν λιτότητα τοῦ γάμου διὰ τῆς γενναίας καὶ ἡρωικῆς ταύτης πράξεως, ὁ μὲν γάμος ἤθελε καταλάβει λαμπρὰν σελίδα τῆς ἱστορίας, τὴν δὲ οἰκογένειαν ταύτην ἤθελον συνοδεύει αἰωνίως αἱ εὐλογίαι τοῦ ἔθνους· ἐν ᾧ ἤδη δύο μόνον ἡμέρας ὁ θαυμασμὸς τῆς πολυτελείας διήρκεσεν, τὴν προκ-

γυμμένην καὶ τὴν ἐπομένην τῆς τελετῆς, μετὰ δὲ ταῦτα πᾶς λόγος ἐξέλιπεν. Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ ἔθνους εἶναι ἄηχος καὶ ἀνίσχυρος εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, τὰς ὁποίας καταβομβεῖ ὁ πολυτελής συρμὸς τῆς Εὐρώπης· ἥτις ὁμῶς δαπανᾷσι τὰ πλούτη αὐτῆς εἰς τοιαύτας προσκαίρους σπατάλας, ἐγκαυχᾶται ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ πολυτάλαντα αὐτῆς Γυμνάσια καὶ Πανεπιστήμια, ἐξ ὧν ὡς ἀπὸ τοῦ Ὀμηρικοῦ Ὠκεανοῦ, πίντες μὲν ποταμοὶ, πᾶσαι δὲ πηγαὶ τῶν φώτων ἐκρέουσι· τὰ δὲ ἡμέτερα σχολεῖα στενάζουσιν ἐν τῇ ἀθλιότητι. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἰδίας ἡμέρας, καθ' ἃς ἐσπατάλωντο τὰ χρήματα τῆς τελετῆς εἰς τὸ *Kruszállitor* λεγόμενον *Παλάτιον*, ἡ *Buzartics* ἔγραψεν, ἂν ἡ μνήμη δὲν μ' ἀπατᾷ, ὅτι ἐξώθεν τοῦ παλατίου εἰς στενωπὸν τινα δυστυχῆς τις καὶ αἰκίος ἀνθρώπος ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης ἀπέθνησκε! . . .

Καὶ αἱ ἐξετάσεις δὲ τῶν σχολείων, αἱ κατὰ τὰς ἐνορίας γινόμεναι, πολὺ μακρὰν ἀπέχουσιν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, τοῦ νὰ ἐκπληρώσι τὸν κύριον καὶ ἀληθῆ σκοπὸν τῶν ἐξετάσεων τῶν σχολείων, οὐσαί μάλλον ἐλεγκτικᾶ θυρυώδη τῶν διδασκάλων δικαστήρια ἢ ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν. Ὁ κύριος καὶ ἀληθῆς σκοπὸς τῶν ἐξετάσεων τῶν σχολείων εἶναι νὰ ἐκθέσῃσι τὸν μαθητὴν εἰς τὸ δημόσιον· νὰ ὑποδείξωσιν εἰς αὐτὸν, ὅτι τὸ ἔργον, ὃπερ ἤδη ἐν τῇ σχολῇ ἐργάζεται, δὲν εἶναι πλέον ἔργον οἰκιακόν, ὥστε ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ νὰ ἐπιτηρῆται ὑπὸ μόνων τῶν γονέων, ἀλλ' ἔργον δημόσιον· ὅτι διὰ τῆς σχολικῆς ἐργασίας παρασκευάζεται νὰ γίνῃ πολίτης, καὶ ὅτι ἐπομένως ὀφείλει νὰ δώσῃ λόγον τῆς προπαρασκευῆς ταύτης εἰς τὸ δημόσιον. Ἐκ τῶν δημοσίων λοιπὸν ἐξετάσεων τῶν σχολείων θέλει ἐννοῆσει ὁ μαθητὴς, ὅτι παρῆλθεν ὁ οἰκιακὸς αὐτοῦ βίος, καὶ ἤρξατο ἤδη ἡ προπαρασκευὴ ἐπὶ τὸν πολιτικόν. Δὲν πρόκειται ἄρα εἰς ἐξέτασιν ὁ διδάσκαλος ἐπὶ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων, ἀλλ' ὁ μαθητὴς. Πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ εἶναι ὁμολογούμενον, ὅτι ὁ ψύχος ἀντὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰς κακὰς ἐξεις, σκληρύνει μάλλον τὴν καρδίαν καὶ στηρίζει καὶ ἐπαυξάνει αὐτάς, πρέπει νὰ προτείνωται ὑπὸ τῶν παρεστώτων τοιαῦταί τινες ἐρω-

τήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ μὴ ἀνεπτυγμένος εἰσέτι νοῦς αὐτῶν δὲν ἤθελε δυσκολευθῆ νὰ δώσῃ τὴν λύσιν πρόχειρον, ὥστε ν' ἀκούσωσιν ἐπομένως καὶ τὸν ἐπαινον πρόχειρον, ἵνα μᾶλλον ἢ φιλοτιμία αὐτῶν ἐξερθῇ, καὶ μετὰ πλείονος ἀκολούθως ζήλου τὰ μαθήματα αὐτῶν ἐκμανθάνωσι, καὶ ὑπὸ μεϊζονος κόπου ἐκυτοῦ; ὑποβάλλωσιν. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ προσέξωμεν πολὺ, ὥστε νὰ εὐρωμεν ἀφορμὰς νὰ ἐπαινέσωμεν τὸν μαθητὴν ἀληθῶς καὶ δικαίως· διότι δι' αὐτοῦ μόνον τοῦ μέσου δυναμέθα νὰ ἐρεθίσωμεν τὴν φιλοτιμίαν αὐτῶν. Ἄλλως, ἐὰν κακῶς σταθμίσαντες τὰς δυνάμεις τοῦ μαθητοῦ, ἠθέλομεν τῷ προτείνειν ἐρωτήσεις τοιαύτας, ὥστε διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του νὰ ἐννοήσῃ ὅτι κατέστη ψόγου ἀξίος, ἢ πρέπει ἀμέσως νὰ θερραπέσωμεν τὸ πρᾶγμα, καὶ ν' ἀποδώσωμεν τὸ οἶτιον εἰς τὴν κακὴν ἡμῶν διάγνωσιν, ἢ, ἂν σιωπήσωμεν μειδιῶντες, ἢ καὶ βαρβάρως ἐπιχειρήσωμεν τὴν ψίζιν τοῦ μαθητοῦ, τότε ἀντὶ φιλοτιμίας ἔργῃς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπληρώσωμεν. Ὁ σκοπὸς λοιπὸν τῶν ἐξετάσεων εἶναι πρῶτον νὰ δημοσιοποιήσωσι τὸν μαθητὴν, καὶ δεῦτερον νὰ ἐξίψωσι τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τί συμβαίνει εἰς τὰς δημοσίους ἐξετάσεις τῶν ἐνοριακῶν σχολείων; Ἐὰν ὁ διδάσκαλος ἤθελεν ἔχει τὴν ἀτυχίαν νὰ προσβάλῃ τὰς ἰδιοτροπίας τινῶν, οὗτοι συστάντες κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐξετάσεων, ἐπικρίνουσι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, προτείνουσιν εἰς τοὺς μαθητὰς ἐρωτήσεις ἀκαίρους, καὶ πολλὰς καταθορυβοῦσιν ἅπασαν τὴν ὁμήγηριν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλείωτον δὲ ὁ διδάσκαλος εἶναι ἠναγκασμένος νὰ προσκαλέσῃ ἄλλους διδασκάλους, ἐπισκιοτέρους ἐκυτοῦ, τοὺς ὁποίους ὀφείλει νὰ περιποιηθῇ καὶ νὰ ἐστιάσῃ, δαπανῶν ἴσως τὸ ἕμισυ τοῦ μηναίου του, ἵνα ἔχῃ αὐτοὺς ὑπερασπιτάς ἐν καιρῷ τῶν ἐξετάσεων. Ἐπειδὴ αἱ ἐξετάσεις, ὡς εἶπομεν, ἀφορῶσι κυρίως τὸν διδάσκαλον καὶ οὐχὶ τοὺς μαθητὰς, καὶ ἡ ἐπομένη ἔκφρασις εἶναι γενικὴ: «*Περιμέτρομεν τὰς ἐξετάσεις, ἵνα ἴδωμεν τοὺς καρποὺς τοῦ διδασκάλου.*» Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐσφαλμένη ἰδέα. Ἐὰν ὁ διδάσκαλος ἤθελεν εἶθαι ἀνίκανος, ἢ ἤθελεν ἀμελήσει τὸ ἔργον του, διὰ τί ἐγκαίρως ἢ ἐ-

φορία δὲν ἐφρόντισε νὰ ἐξετάσῃ περὶ τούτου καὶ νὰ πληροφορηθῇ, ἀλλ' ἀφοῦ περῆλθεν ὀλόκληρον ἔτος, καὶ ἦ τε νεολαία ἐζημιώθη ἤδη ζῆμιαν ἀνεκτίμητον, καὶ τὸ ταμεῖον μάτην ἐπλήρωσε τοὺς μισθοὺς, τότε θέλουσι νὰ ἴδωσι τοὺς καρποὺς τοῦ διδασκάλου; Πολλάκις οὐδ' ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ διδασκάλου νὰ παραγάγῃ ἀγαθοὺς ἢ κακοὺς καρποὺς. Ἐπειδὴ πιθανὸν τὸ σχολεῖον αὐτοῦ νὰ συνίσταται ἐκ μαθητῶν ἀτάκτως φοιτῶντων· πιθανὸν οἱ ἐπιμελεῖς αὐτοῦ μαθηταὶ ν' ἀσθενήσωσιν ἐν καιρῷ τῶν ἐξετάσεων ἢ ν' ἀποφοιτήσωσι· πιθανὸν δὲ καὶ καταρρέχθῃ διοργηθέντες νὰ μὴ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὰς ἐξετάσεις. Διὰ ταῦτα λοεπὸν πάντα πρόκειται ὁ διδάσκαλος νὰ εἶναι ἔνοχος; Ἀλλ' ἐν αἰς ἐξετάσεις ἐγίνοντο ἵνα γνωσθῶσιν οἱ καρποὶ τοῦ διδασκάλου, ἢ νὰ ἐκφρασθῶμεν σαφέστερον, ἵνα γίνῃ γνωστὸν πῶς ὁ διδάσκαλος ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του, τότε ἦτο περιττὸν νὰ γίνωνται ἐξετάσεις ἐκεῖ, ἐνθα οἱ διδάσκαλοι εἶναι ἐγνωσμένης ἱκανότητος, ἐγνωσμένης ἀφοσιώσεως καὶ ζήλου πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἀλλ' ἐξετάσεις δημόσιαι γίνονται πανταχοῦ καὶ ὑπὸ ἐπισημοτάτων καθηγητῶν. Ἄρα αἰς δημόσιαι ἐξετάσεις δὲν γίνονται ἕνεκα τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ χάριν τῶν μαθητῶν.

Διὰ πάσας λοιπὸν τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθειμένας περιπτώσεις, τὰς ἐπὶ τῶν διδασκάλων συμβαινούσας, βλέπομεν ὅτι καὶ ἡ φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν ἔχει σπανιώτατον ἀριθμὸν φοιτητῶν, παραβιλλομένη πρὸς τὴν Ἰατρικὴν καὶ Νομικὴν Σχολὴν· καὶ ὅτι εὐτριθμότατοι τῶν φοιτητῶν τούτων διὰ νόσου τακτικῶς τὰς σπουδὰς αὐτῶν καὶ δίδουσιν ἐξετάσεις. Ἐπειδὴ ποῖος νέος, ἔχων 5 χιλιάδας δραχμῶν πρὸς τακτικὴν ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἤθελεν εἶσθαι τοσοῦτον ἀνόητος, ὥστε καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ νὰ καταστρέψῃ, σπουδαζων τὴν φιλολογίαν; ἐν ᾧ, ἂν γίνῃ ἰατρός, οὐ μόνον εἶναι ἀπὸ πηλαγμένον τῶν δυσυχματῶν καὶ περιπετειῶν τῶν ἀνωτέρω, εἰς αἷς ὑπόκειται ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ μείζονα ἔχει πελατεῖαν. Ἐπειδὴ τοῦ μὲν ἰατροῦ πάσαι αἰς ἡλικίαι ἔχουσι

χρείαν κατὰ ἕνα ἕκαστον, τοῦ δὲ διδασκάλου πελάττει εἶναι μόνος οἱ παῖδες, καὶ ταῦτα ἄθροιοι. Ὡστε, ἐὰν προβαίνωσι καὶ τοῦ λοιποῦ οὕτω τὰ πράγματα, καὶ δὲν ληφθῆ πρόνοια πρὸς θεραπείαν ριζικὴν τοῦ κακοῦ, θέλει εὑρεθῆ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐντὸς ὀλίγου εἰς μέγιστην σπάνιν τελειωθιδόχτων διδασκάλων.

Ἄς ἐπαναλάβωμεν ἤδη δι' ὀλίγων τὰ προειρημένα, ἵνα καταστήσωμεν εὐσύνοπτον τὸ πνεῦμα τῆς πραγματείας ἡμῶν εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι οἱ διδάσκαλοι, τῶν ὁποίων οἱ μισθοὶ εἶναι κακῶς καὶ ὡς ἔτυχε διανενημένοι, ἀσταθεῖς καὶ ἐλαττούμενοι πολλάκις, ἡεῦτελίςχτοι καὶ ὅλως ἀνεπαρκεῖς, καθιστῶντες αὐτοὺς ἀντικείμενον χλευασμοῦ, ὥς μὴ δυναμένους νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς θέσεώς των· οἱ διδάσκαλοι, τοὺς ὁποίους ἡ κοινωνία διὰ τε τῆς ὀλιγοτάτης τῶν μισθῶν καὶ διὰ τῶν ἄλλων τρόπων ἀναγκάζει νὰ ψυχρανθῶσι πρὸς τὸ ἐπάγγελμα καὶ νὰ ἀπολέσωσι τὸν ζῆλον αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἀδικεῖ ἐπὶ τε ἄλλων πολλῶν περιστάσεων καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τῶν σχολείων, ἐξευτελίζουσα αὐτοὺς παρ' ἀξίαν, οἱ διδάσκαλοι οὗτοι, ἐπαναλαμβάνομεν μετ' ἐπιμονῆς, οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἠθικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν παιδῶν. Νομίζοντες ὅτι ἱκανῶς ἀνεπτύξαμεν τὴν ἰδέαν ἡμῶν, προβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ δεῦτερον μέρος τῆς πραγματείας μας.

Β'. Ποῖον μέσον ὑπάρχει πρὸς θεραπείαν τῆς δυσἀρέστου καταστάσεως τῶν σχολικῶν πραγμάτων.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς πραγματείας ἡμῶν θέλει εἶσθαι συντομώτατον. Καθ' ἡμᾶς οὐδὲν ἄλλο μέσον πρὸς θεραπείαν ὑπάρχει, εἰ μὴ τὸ ἐξῆς. Τὸ Μικτὸν Συμβούλιον, ὅπερ καὶ ἐκτελεῖ ἤδη ἐν μέρει τοὺς διορισμοὺς τῶν διδασκάλων, καὶ εἰς τὸ ὅποιον ἐγκαυχᾶται τὸ ἔθνος ἡμῶν διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ προσώπων, νὰ ἐπιστήσῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐμβριθέστερον, καὶ

νά προκαλέσῃ τὴν πρότασιν διχοφώρων γνώμων ἀνδρῶν εἰδημόνων, καὶ τὴν ἐπιψήφισιν αὐτῶν. Ὁ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος προτεινόμενος τρόπος τῆς ἄρσεως τοῦ κακοῦ τούτου καὶ τῆς τακτικῆς πορείας τῶν σχολικῶν πραγμάτων εἶναι ὁ ἑξῆς :

Α. Ἐκάστη ἐνορία νά ἐκλέξῃ διὰ ψηφοφορίας ἕνα ἀντιπρόσωπον τῆς παιδείας ἤτοι ἔφορον ἐκ τῶν λογιωτέρων, εὐυποληπτοτέρων καὶ νοημονεστέρων τῆς ἐνορίας. Ὁ δὲ ἀντιπρόσωπος οὗτος νά διορισθῇ παρὰ τῆς αὐτῆς ἐνορίας καὶ ταμίας τῶν σχολείων τῆς ἐνορίας του, ἔχων συνεργάτας ἕνα εἰσπράκτορα καὶ ἕνα γραμματέα. Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι τῆς παιδείας ἤτοι ἔφοροι πασῶν τῶν ἐνοριῶν διοριζόμενοι ἐπὶ τριετίαν νά ἀποτελῶσιν ἐν συνέδριον, ἔχον γραμματέα καὶ ταμίαν, καὶ συνεργόμενον ἅπασι τοῦ μηνός. Τὸ δὲ ταμείον τῶν ἐφόρων τούτων πασῶν τῶν ἐνοριῶν νά εἰσπράττῃ ἀπάντων τῶν σχολείων τὰς προσόδους διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς παιδείας ἐκάστης ἐνορίας, καὶ νά πληρόνη τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων τῶν ἐνοριῶν, ὥστε νά εἶναι τὸ γενικὸν ταμείον ἀπάντων τῶν σχολείων. Πρὸς δὲ τούτοις τὸ συνέδριον τοῦτο νά διορίζῃ τοὺς ἑλληνοδιδασκίλους, ἀλληλοδιδάκτας καὶ διδασκαλίσσας τῶν ἐνοριακῶν σχολείων διὰ δελτίου ἐνσφραγίστου.

Σημ. α'. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἡ θέσις τῶν διδασκάλων γίνεται σταθερά, μὴ ἐξαρτωμένων μήτε ἐκ τῶν ιδιοτροπιῶν τῶν ἰσχυόντων ἐν ταῖς ἐνορίαις, μήτε ἐκ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἐνορίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅλου συνεδρίου τῶν ἀντιπροσώπων. Πρὸς τούτοις καθίσταται ἐν κοινὸν Ταμείον ἀπάντων τῶν σχολείων, καὶ ἐκλείπουσιν αἱ ἐριδίες εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ εἰς τὴν παῦσιν τῶν διδασκάλων. Ἐπειδὴ αἱ ἐνορίαὶ δὲν ἤθελε δύνωνται πλέον μήτε νά παύσωσι τὸν διδάσκαλον ἀφ' ἑαυτῶν, μήτε νά παραλάβωσιν ἄλλον, διότι δὲν ἤθελον ἔχει εἰς χεῖρας τὸ χρηματικὸν νά τὸν πληρόνωσι.

Σημ. β'. Ἴνα μὴ συμβαίῃ δὲ κατάχρησις τις ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως καὶ διαχειρίσεως τῶν χρημάτων, ἐκάστη ἐνορία κατ' ἔτος

εις ὠρισμένον μῆνα καὶ εἰς ὠρισμένας ἡμέρας νὰ υποβάλλῃ εἰς εὐθύνας τὸν τε ἀντιπρόσωπον τῆς παιδείας ἢ ἐφορὸν τῆς καὶ τὸ, εἰσπράκτορα καὶ γραμματεῖα περὶ τῶν χρημάτων, τὰ ὅποια εἰσέπραξαν καὶ ἐνεχείρισαν εἰς τὸ γενικὸν ταμεῖον. Τὸ δὲ γενικὸν ταμεῖον ὀφείλει νὰ δημοσιεύῃ διὰ τινος ἐφημερίδος κατ' ἔτος τὸν γενικὸν ἱστολογισμὸν τῶν εἰσπραχθέντων καὶ ἀναλωθέντων χρημάτων ἐφ' ἑκάστης ἐνορίας.

Β'. Τὸ συνέδριον τῶν ἐφόρων νὰ κανονίσῃ τὰ κινήματα τῶν ἑλληνοδιδασκάλων, ἀλληλοδιδακτῶν, οἰκοδιδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, καὶ νὰ προσδιορίσῃ τοὺς ὅρους, καθ' οὓς δύνανται νὰ μετατεθῶσιν ἢ νὰ παυθῶσιν ὅλως τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ νὰ υποβάλλῃ ταῦτα ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου.

Γ'. Νὰ διαίρῃσθαι ἀπᾶσαι τὰς ἐνορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τρεῖς βαθμοὺς, πρῶτον, δεύτερον καὶ τρίτον, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστης ἐνορίας καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, τοὺς ὁποίους παράγει καὶ νὰ συμπτύξῃ εἰς ἓν, εἰ δυνατόν, τὰ διπλάσια σχολεῖα δύο ἐνοριῶν κειμένων πλησίον ἀλλήλων, ἵνα δι' ἐλάττωσιν δαπάνης ἢ αὐτῆς ἐργασίας καὶ ὠφέλειαν γίνηται νὰ υποβάλλῃ δὲ ταῦτα, αὐτοῦ τῆς ἐργασίας ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου.

Δ'. Τὸ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων τῆς παιδείας ἢ ἐφόρων ν' ἀποταθῇ εἰς τὰς δύο ἐθνικὰς σχολάς, δηλ. τὴν Μεγάλαν τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν τὴν ἐν Χάλκῃ, καὶ περ' ἑκάστης τῶν τριῶν τούτων Σχολῶν νὰ ζητήσῃ τὴν ἐκλογὴν δι' ἀπολύτου τῶν ἐν αὐτῇ διδασκάλων ψηφιστικῆς ἐνός τοῦ πολυμαθητέρου τῶν διδασκάλων κατὰ τὴν φιλολογίαν καὶ ἔχοντος τὸν ἀριεπιτέρον χαρακτήρα. Τὸ δὲ Μικτὸν Συμβούλιον ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων διδασκάλων τῶν ἐκλεγθέντων ὑπὸ τῶν τριῶν εἰρημένων Σχολῶν νὰ ἐκλίξῃ τρεῖς ἑτέρους ἀνδρας ἐξ ἀπάσης τῆς κοινωνίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοὺς ἐπισημοτάτους ἐπὶ φιλολογικαῖς γνώσεσι. Οἱ ἔξ λοιπὸν οὗτοι ἀνδρες, ἔχοντες ἓνα γραμματεῖα καὶ διορίζο-

μηνι επί ώρισμένον χρόνον, να άποτελώσι την εξέταστικήν των διδασκάλων έπιτροπήν.

Ε'. Η έπιτροπή αύτη των εξ άνδρων

1) Να ένασχοληθῆ επί εν ἢ δύο έτη εις την εξέτασιν πάντων των διδασκάλων της Κωνσταντινουπόλεως, των τε εν ενεργεία και μή, λαμβάνουσα υπ' όψιν τας τρεις ταύτας περιπτώσεις, ήτοι α) τὰ συγγράμματα αυτών, όσοι έχουσι τοιαύτα, β) τόν χρόνον της διδασκαλίας και την έπιτυχίαν μεθ' ής έδίδαξαν, και γ) τὰ άποδεικτικά των σπουδών των. Υπό την αυτήν εξέτασιν να υποβάλη και τους αλληλοδιδάκτας και τας διδασκαλίσσας.

2) Να διαιρέση άπαντας τους έλληνοδιδασκάλους, αλληλοδιδάκτας και διδασκαλίσσας εις τρεις βαθμούς, πρώτον, δεύτερον και τρίτον, αναλόγως της Ικανότητος έκαστου, και να προσδιορίση εις νόμισμα τόν μισθόν έκαστου βαθμού των έλληνοδιδασκάλων, έκαστου βαθμού των αλληλοδιδασκάλων και διδασκαλισσών· εξ ών και ο τελευταίος να είναι έπαρκής εις άνετον βίον· ώστε ο έλληνοδιδάσκαλος, ει μὲν είναι έγγαμος, να δύναται να διαθρέψη την οικογένειαν αυτου, επίσης και ο αλληλοδιδάκτης και η διδασκάλη. Την δε όριζόν των μισθών των βαθμών να υποβάλη υπό την έγκρισιν του συνεδρίου των έφόρων και του Μικτου Συμβουλίου.

3) Να καταγράψη πάντα τους έλληνοδιδασκάλους, αλληλοδιδάκτας και διδασκαλίσσας εις βιβλίον επί τούτω κατά τους βαθμούς αυτών, και να έγχειρίση εις έκαστον δίπλωμα έντυπον, δηλοϋν τόν βαθμόν και φέρον την σφραγίδα της έπιτροπής και του συνεδρίου των έφόρων. Την αυτήν καταγραφην αυτών όφείλει να κάμη και τὸ συνέδριον των έφόρων.

ΣΤ'. Οί έλληνοδιδάσκαλοι, αλληλοδιδάκται και διδασκαλίσσας θέλει διορίζονται μὲν, ως ειπομεν, εις τας ένορίας υπό του συνεδρίου των έφόρων, αναλόγως όμως του βαθμού αυτών τε και των ένοριών· ώστε ένορία του πρώτου βαθμού θέλει διατηρεί έλληνοδιδάσκαλον κ.λπ. του πρώτου βαθμού, και καθ' έξης.

Σημ. Διὰ τῶν μέσων τούτων προσδιορίζεται ἅπαξ διὰ παντός ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων, καὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς ἐλαττώσεις καὶ παύσεις, καὶ ἐξασφαλίζεται τὸ μέλλον αὐτῶν· ὥστε ὁ νέος ὁ ἐπιδοθεὶς εἰς τὸ στάδιον τῶν Μουσῶν, ἀποφασίζει νὰ δαπανήσῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλολογίας, ἔχων ὑπ' ὄψιν μέλλον σταθερὸν καὶ εὐελπι.

Ζ'. Πᾶσα οἰκογένεια ἔχουσα ἀνάγκην ἑλληνοδιδασκάλου ἢ ἀλληλοδιδάκτου ὀφείλει ν' ἀναφέρηται εἰς τὸ συνέδριον τῶν ἐφόρων, προσδιορίζουσα τὸν βαθμὸν, τὸν ὅποιον δύναται νὰ πληρώσῃ. Ἐὰν ὁ διδάσκαλος δεχθῇ νὰ εἶναι οἰκὸς οἰκίστιος, θέλει προσδεχθῇ καὶ τὴν συνήθη ἐργασίαν τοῦ περιπάτου ἀντὶ τῆς τροφῆς, τὴν ὅποιαν θὰ λαμβάνῃ· εἰ δὲ μὴ, θέλει πληρῶνεται, ἐκτὸς τοῦ βαθμοῦ, καὶ τὸ ἐνοίκιόν του παρὰ τῆς οἰκογενείας εἰς μέσον ὄρον. Ἐὰν οἰκογένειά τις ἤθελε παραλάβει διδάσκαλον μὴ ἀνεγνωρισμένον καὶ μὴ φέροντα ἔντυπον δίπλωμα ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐξ ἀνδρῶν καὶ τοῦ συνεδρίου τῶν ἐφόρων, νὰ ὑποχρεοῦται διὰ τοῦ Πατριρχείου καὶ τῆς Κυβερνήσεως, δι' ὅσον χρόνον ἤθελε διατηρήσει τὸν διδάσκαλον τοῦτον, νὰ πληρῶνῃ εἰς τὸ Γενικὸν Ταμεῖον τῶν Σχολείων τὸν μισθὸν τοῦ πρώτου βαθμοῦ ἑλληνοδιδασκάλου.

Η'. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἐξ ἀνδρῶν νὰ συντάξῃ ἄρθρον, ὀρίζον τοῦ λοιποῦ αὐστηρῶς τὰ προσόντα τοῦ ἑλληνοδιδασκάλου, ἀλληλοδιδάκτου καὶ διδασκαλίσσης, τὸ ὅποιον νὰ ὑποβάλῃ ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ συνεδρίου τῶν ἐφόρων καὶ τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου.

Παρακαλοῦμεν τοὺς ῥήτορας τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὸ ἐμβριθὲς καὶ σπουδαῖον τοῦτο ἀντικείμενον, τὸ περὶ παιδείας τῶν τε ἐνοριῶν καὶ οἰκογενειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ ἀγορεύσωσιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου κατὰ τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα.

Ἐν ᾧ τὸ φυλλάδιόν μας εὕρισκετο ὑπὸ τὰ πιεστήρια, ἐμάθομεν ὅτι ἐνορίαί τινές ἀπεφάσισαν νὰ πληρόνωσι τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῶν νομισμάτων διατίμησιν. Οἱ πλείστοι τῶν μισθῶν τούτων οἱ αὐτοὶ διαμείναντες ἐπὶ τῶν αὐτῶν προσώπων καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν θέσεων κατὰ τὴν ἀνατίμησιν τοῦ νομίσματος, παρὰ λόγον ἤδη ἐλαττοῦνται. Νομίζοντες ὅτι ἀνωτέρω ἱκανὰ ὠμιλήσαμεν περὶ τοῦ διδασκαλικοῦ μισθοῦ, περιοριζόμεθα ἤδη εἰς τὸν ἐξῆς σύντομον ὑπολογισμόν. Κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο ὁ κατὰ μέσον ὄρον, ἥτοι ἐπὶ 700 γροσίοις κατὰ μῆνα, μεμισθωμένος ἐνοριακὸς διδάσκαλος, θέλει λαμβάνει 48 λίρας τουρκικὰς κατ' ἔτος, ἥτοι γρόσια 43 $\frac{1}{3}$ τὴν ἡμέραν ἐπὶ ἐργασία 5—7 ὥρων. Ἐὰν ἀχθοφόρος τις δις τῆς ἡμέρας μεταφέρῃ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀγορᾶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Τσαρσί) εἰς Σταυροδρόμιον κιβώτιόν τι, δὲν θέλει πληρωθῆ ὀλιγώτερον τοῦ ἀνωτέρω ἡμερησίου διδασκαλικοῦ ποσοῦ, καίτοι τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκτελέσας ἐπὶ δύο μόνον ὥρας. Τὰ μὲν λοιπὸν φόρητρα τιμῶνται ὡς ἐγγιστα 6 γροσίων τὴν ὥραν, τὰ δὲ δίδακτρα 8Τ παράδων ! ! !

SISMANOGGLIO
MEGARDO

 SISMANOGLIO
MEGARDO